

آزمون شماره (۱۵)

جمعه

۱۴۰۴/۱۱/۱۷

دفترچه
شماره ۱آزمون‌های سراسر
کاج

گزینۀ دروس را انتخاب کنید.

سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۴

دهم انسانی

دوره دوم متوسطه

نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلبی:
تعداد سؤالاتی که باید پاسخ دهید: ۸۰	مدت پاسخگویی: ۸۵ دقیقه

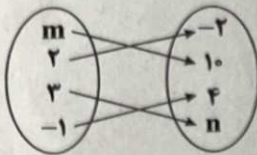
عناوین مواد امتحانی آزمون گروه آزمایشی علوم انسانی، تعداد سؤالات و مدت پاسخگویی

ردیف	مواد امتحانی	تعداد سؤال	شماره سؤال از تا	مدت پاسخگویی
۱	ریاضیات	۱۰	۱	۱۵ دقیقه
۲	اقتصاد	۱۰	۱۱	۱۰ دقیقه
۳	علوم و فنون ادبی	۱۰	۲۱	۱۰ دقیقه
۴	زبان عربی (اختصاصی)	۱۰	۳۱	۱۰ دقیقه
۵	تاریخ	۱۰	۴۱	۱۰ دقیقه
۶	جغرافیا	۱۰	۵۱	۱۰ دقیقه
۷	جامعه‌شناسی	۱۰	۶۱	۱۰ دقیقه
۸	منطق	۱۰	۷۱	۱۰ دقیقه

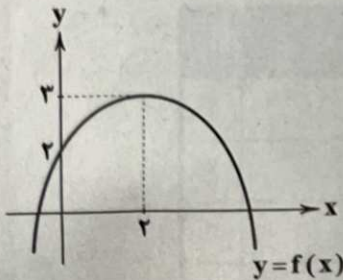
ریاضیات

- ۱- اگر رابطه $f = \{(3m-8, 3), (m^2-6, n), (m, m^2-2), (2, m), (m, 3m-4)\}$ یک تابع باشد، مجموع مقادیر n کدام است؟
 ۳ (۱) ۴ (۲) ۵ (۳) ۶ (۴)
- ۲- تابع $f(x) = 5x - 2$ با دامنه $[-2, 1]$ مفروض است. اگر برد تابع f ، دامنه تابع $g(x) = 4 - 3x$ باشد، بزرگ‌ترین عضو صحیح برد تابع g کدام است؟
 ۳۶ (۱) ۴۰ (۲) ۳۸ (۳) ۴۲ (۴)
- ۳- در تابع خطی با ضرایب صحیح f داریم $f(4) = 7$ و $f(f(2)) = -2$ مقدار $f(-3)$ کدام است؟
 -۱۱ (۱) -۱۳ (۲) -۱۴ (۳) -۱۵ (۴)
- ۴- اگر در تابع $f = \{(2, m^2), (1, 3), (m, 2), (0, 2)\}$ و $f(f(m)) = m$ باشد، آن‌گاه برای m چند مقدار متمایز وجود دارد؟
 ۳ (۱) ۲ (۲) ۱ (۳) صفر (۴)
- ۵- دو تابع خطی f و g با دامنه $(1, 4)$ و برد $(-2, 1)$ وجود دارند، مقدار $f(2)g(2)$ کدام است؟
 صفر (۱) -۱ (۲) -۲ (۳) -۳ (۴)
- ۶- در تابع خطی $f(x)$ داریم $f(1) + f(2) = -2$ و $f(1) + f(-2) = -26$ مقدار $f(0)$ کدام است؟
 ۷ (۱) -۷ (۲) ۱۴ (۳) -۱۴ (۴)
- ۷- رابطه بین مجموعه اعداد طبیعی ۲ تا ۵ و مقسوم‌علیه‌های طبیعی آن‌ها را با f نشان می‌دهیم. از f حداقل چند زوج مرتب حذف کنیم تا f تابع شود؟
 ۵ (۱) ۴ (۲) ۳ (۳) ۲ (۴)

- ۸- شکل زیر نمایش یک تابع خطی است. حاصل $m - n$ کدام است؟
 صفر (۱) -۱ (۲) ۲ (۳) -۲ (۴)
- ۹- اگر در تابع خطی f تساوی‌های $f(2) = 1$ و $f(2x-1) = 2f(x) + 1$ برقرار باشد، مقدار $f(-1)$ کدام است؟
 ۳ (۱) -۳ (۲) ۵ (۳) -۵ (۴)
- ۱۰- با توجه به نمودار زیر که مربوط به تابع درجه دوم f است، مجموع جواب‌های معادله $f(x) = 0$ کدام است؟
 ۴ (۱) -۴ (۲) $-4\sqrt{3}$ (۳) ۴ (۴)

محل انجام محاسبات

اقتصاد

۱۱- اطلاعات زیر مربوط به منطقه شهری هشتگرد در سال گذشته است، با توجه به این اطلاعات:

۱	جمعیت غیرفعال	۹۲,۰۰۰ نفر
۲	جمعیت شاغل	۵۸,۰۰۰ نفر
۳	جمعیت بیکار	۱۲,۰۰۰ نفر

(الف) نرخ بیکاری حدوداً چقدر است؟

(ب) اگر یک کارخانه با ۲۰۰۰ نیرو در این منطقه اعلام ورشکستگی کند و کل نیروهای خود را

از کار برکنار کند، نرخ بیکاری چه تغییری خواهد کرد؟

(ج) با توجه به قسمت «الف» چند نفر باید جذب بازار کار بشوند تا نرخ بیکاری به زیر ۱۰٪ برسد؟

(۱) الف: ۱۷٪ ب: حدوداً ۳٪ بیشتر خواهد شد. ج: حداقل ۵۰۰۱ نفر

(۲) الف: ۱۸٪ ب: حدوداً ۳٪ کمتر خواهد شد. ج: حداقل ۳۴۵۶ نفر

(۳) الف: ۱۷٪ ب: به زیر ۱۶٪ خواهد رسید. ج: حداقل ۳۴۵۶ نفر

(۴) الف: ۱۸٪ ب: به زیر ۱۶٪ خواهد رسید. ج: حداقل ۵۰۰۱ نفر

۱۲- کدام گزینه به علت اهمیت تجارت با سایر کشورها اشاره ندارد؟

(۱) سطح پیشرفت کشورها در فناوری یکسان نیست؛ برخی پیشرفته‌اند و برخی تکنولوژی خاصی ندارند.

(۲) در برخی کشورها پسته می‌روید و در برخی دیگر میوه‌های استوایی؛ این موضوع ناشی از تفاوت‌های اقلیمی است.

(۳) برخی کشورها تمایل ندارند کالایی را تولید کنند حتی اگر این کالا حیاتی باشد، پس آن را وارد می‌کنند.

(۴) دسترسی کشورها به منابع یکسان نیست؛ به عنوان مثال این موضوع را از این‌که برخی کشورها خاک حاصلخیز دارند و برخی دیگر نه، می‌توان

دریافت.

۱۳- کدام گزینه از دلایل این‌که در جامعه، بیکاری را بیش از آن‌چه اعلام می‌شود، حس می‌کنیم، نیست؟

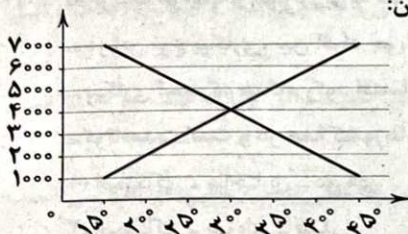
(۱) عدم صداقت بعضی از افراد با مأموران آمارگیر در جهت استفاده از مزایای آن

(۲) همه کسانی را که به صورت پاره‌وقت مشغول به کارند، شاغل به حساب می‌آورند.

(۳) این‌طور نیست که تنها کسانی را که در زمینه تخصصی‌شان مشغول به کار و فعالیت باشند، شاغل محسوب کنند.

(۴) مطابق تعریف بیکاری، کسانی را که از جست‌وجوی شغل دلسرد شده‌اند، بیکار محسوب می‌کنند.

۱۴- نمودار روبه‌رو، بیانگر مقادیر عرضه و تقاضای نیروی کار در دستمزدهای مختلف است. با توجه به آن:

(الف) در دستمزد ۷۰۰۰ ریال، مقدار عرضه نیروی کار چند برابر تقاضای آن است؟

(ب) در دستمزدهای ۲۰۰۰ و ۶۰۰۰ ریال به ترتیب میزان مازاد تقاضا و مازاد عرضه نیروی کار

چقدر است؟

(ج) در کدام سطح دستمزد، میزان پرداختی تقاضاکننده به حداقل می‌رسد؟

(۲) الف: ۴ برابر ب: ۲۰۰ - ۱۰۰ ج: ۷۰۰۰ ریال

(۱) الف: ۳ برابر ب: ۲۰۰ - ۲۰۰ ج: ۱۰۰۰ ریال

(۴) الف: ۴ برابر ب: ۳۰۰ - ۳۰۰ ج: ۷۰۰۰ ریال

(۳) الف: ۳ برابر ب: ۱۰۰ - ۲۰۰ ج: ۱۰۰۰ ریال

۱۵- تمامی عبارتهای زیر بیانگر مزایای تجارت بین‌الملل و پابندی به اصول مزیت مطلق و نسبی می‌باشد، به جز

(۱) بالا رفتن سطح رفاه و زندگی مردم جهان

(۲) روی آوردن کشور به یک محصول خاص و تک‌محصولی شدن

(۳) انتقال منابع از بخش‌های بدون مزیت به بخش‌های دارای مزیت

(۴) افزایش حجم و کیفیت کالاهای تولیدشده در جهان

۱۶- کدام گزینه به ترتیب درست (ص) یا نادرست (غ) بودن عبارتهای زیر را به درستی نشان می‌دهد؟

(الف) شغل‌ها به وجود می‌آیند، از بین می‌روند و تغییر شکل می‌دهند.

(ب) کارفرما صرفاً شامل مدیران کارخانه‌ها است.

(ج) روش کلی محاسبه فقر، مقایسه نیازمندی‌های افراد با توانمندی‌های آن‌ها است.

(د) یکی از وظایف مردم، اجرای سیاست‌های فقرزدایی و عدالت‌زایی است.

(۴) ص - غ - غ - ص

(۳) ص - غ - غ - ص

(۲) غ - ص - ص - غ

(۱) غ - ص - غ - ص

۱۷- چه عواملی می تواند باعث بروز بیکاری در جامعه بشوند؟

- (۱) افزایش قیمت کالاها - صادرات بی رویه کالا و سختی واردات کالا به کشور
 - (۲) تحریم ها و سختی واردات و صادرات کالا - نوسان شدید نرخ ارز در خارج از کشور
 - (۳) افزایش قیمت کالاها در خارج از کشور - عدم توجه به اصول مزیت مطلق و نسبی در تولیدات
 - (۴) تحریم های اقتصادی - نوسان شدید کالاهای حوزه انرژی مانند نفت و گاز
- ۱۸- اگر قیمت تمام شده برنج در کشور ایران، کیلویی ۶۰ واحد پولی و در کشور ازبکستان برابر با ۹۵ واحد پولی باشد و قیمت تمام شده گوشت قرمز در کشور ایران، کیلویی ۱۷۵ واحد پولی و در کشور ازبکستان، برابر با ۱۴۰ واحد پولی باشد و همچنین هزینه حمل و نقل برنج، کیلویی ۱۰ واحد پولی و هزینه حمل و نقل گوشت قرمز برای هر کیلو ۳۵ واحد پولی باشد، کدام برنامه ریزی تجاری برای این دو کشور، توجیه اقتصادی دارد؟

- (۱) کشور ایران برنج و گوشت قرمز را از کشور ازبکستان وارد کند.
 - (۲) کشور ازبکستان گوشت قرمز را در داخل تولید کند و برنج را از ایران وارد کند.
 - (۳) کشور ازبکستان برنج و گوشت قرمز را از کشور ایران وارد کند.
 - (۴) کشور ایران و ازبکستان برنج را در داخل تولید کنند ولی تفاوتی در واردات یا صادرات گوشت قرمز برای ازبکستان وجود ندارد.
- ۱۹- چند مورد از عبارت های ذیل، به درستی ذکر شده اند؟
- (الف) کنفرانس افزایش تجارت جهانی در سال ۱۹۴۴ تشکیل شد و نتیجه آن تشکیل بانک تجارت جهانی توسعه بود.
- (ب) در سال ۱۹۴۷، ۲۳ کشور برای جلوگیری از اقدامات حمایت گرایانه کشورها علیه یکدیگر و حفظ روابط تجاری بین خودشان، قراردادی غیررسمی به نام قرارداد گات را امضا کردند.
- (ج) نتیجه تشکیل کنفرانس پولی و مالی سازمان ملل، تشکیل بانک جهانی توسعه و صندوق بین المللی پول بود.
- (د) در دوره بعد از جنگ جهانی دوم، کارگران و تولیدکنندگان، کنگره آمریکا را متقاعد به کاهش تعرفه های گمرکی تا ۵۲ درصد کردند.
- (ه) آمریکا، کانادا و انگلیس در سال ۱۸۹۳، پیمان تجارت آزاد، مشهور به پیمان نفتا را امضا کردند که بعدها به سازمان دائمی تجارت جهانی تبدیل شد.

۴ (۴)

۲ (۳)

۳ (۲)

۱ (۱)

۲۰- به ترتیب هر یک از موارد زیر به کدام نوع بیکاری اشاره دارد؟

- در این نوع بیکاری، بین افراد جویای کار و شغل های موجود، تطابقی وجود ندارد.
- بیکاری است که هنگام رکود اقتصادی رخ می دهد.
- کوتاه مدت است و در همه کشورها وجود دارد.

(۲) ساختاری - اصطلاحی - فصلی

(۱) اصطلاحی - ساختاری - دوره ای

(۴) ساختاری - دوره ای - اصطلاحی

(۳) اصطلاحی - دوره ای - فصلی

علوم و فنون ادبی

۲۱- بر اساس «تقسیم‌بندی سبک‌شناسی شعر ملک‌الشعراى بهار» دوره کدام سبک نادرست است؟

- (۱) سبک خراسانی یا ترکستانی: از آغاز شعر فارسی تا قرن ششم
(۲) سبک عراقی: از قرن ششم تا قرن دهم
(۳) سبک هندی: از قرن دهم تا قرن دوازدهم
(۴) دوره بازگشت: در تمام طول قرن سیزدهم

۲۲- براساس تقسیم‌بندی ملک‌الشعراى بهار در نثر ادبی، هر یک از انواع «نثر مصنوع - نثر فنی» به ترتیب، مربوط به کدام دوره تاریخی است؟

- (۱) دوره سبک عراقی - دوره سلجوقی دوم و خوارزمشاهیان
(۲) دوره سبک عراقی - دوره غزنوی و سلجوقی اول
(۳) دوره سامانی - دوره سلجوقی دوم و خوارزمشاهیان
(۴) دوره غزنوی و سلجوقی - دوره سبک عراقی

۲۳- با توجه به «ویژگی‌های فکری سبک خراسانی» کدام بیت مربوط به این سبک نیست؟

- (۱) ای خوشا آن نوبهار خرم نوشاد بلخ
(۲) کار هر بی‌ظرف نبود دل ز جان برداشتن
(۳) از دد و دام همه دشت چنان گشت روان
(۴) قوام دین پیغمبر ملک محمود دین‌پرور
خاصه اکنون کز در بلخ اندرون آمد بهار
زان لب می‌گون به تلخی می‌شود ساغر جدا
که همی تیره شد از دیدن آن دشت بصر
ملک فعل و ملک سیرت ملک سهم و ملک سیما

۲۴- «ویژگی‌های زبانی سبک خراسانی» در همه ابیات مشهود است؛ به جز.....

- (۱) مرا گوید به عشق اندر چرا چندین همی‌نالی
(۲) یلاتی دلاور هزار از شمار
(۳) دریده جوشن و خسته تن و گسسته امید
(۴) به من نگر که به من ظاهر است حسن رخت
نگار من چو بیند چشم گوهریار من هر شب
ولیکن گه جنگ هر یک هزار
شکسته تیغ و شمیده دل و فکنده سپر
شعاع خور ننماید، اگر نباشد خاک

۲۵- نثر کدام گزینه با توجه به ویژگی‌های سبکی مربوط به «دوره سامانی» است؟

- (۱) و کاروانسرای و گرمابه و دیگر عقارات چندان است که آن را حد و قیاس نیست، تمامت ملک سلطان و وزیر شخصی باشد که به زهد و ورع و امانت و صدق و علم و عقل از همه مستثنی باشد.
(۲) و از هر شارستان گرد کرد و بنشانند به فراز آوردن این نامه‌های شاهان و کارنامه‌هاشان، و زندگانی هر یکی و از داد و بیداد و آشوب و جنگ و آیین از کی نخستین تا یزدگرد شهریار.
(۳) و بدانکه ایزد تعالی شب را از بهر خواب و آسایش بندگانم آفرید و روز را از بهر معیشت و تحصیل اسباب معیشت آن چنانکه گفت: «و جعلنا الیل لباساً و جعلنا النهار معاشاً»
(۴) و روز یکشنبه پنجم شوال امیر مسعود، رضی‌الله عنه، برنشست و در مهد پیل بود، به دشت شابه‌ار آمد با تکلفی سخت عظیم، چنانکه سی اسب با ساختها بود مرصع به جواهر و پیروزه و یشم و طرایف دیگر.

۲۶- همه گزینه‌ها به ترتیب، ویژگی‌های نثر «دوره غزنوی سلجوقی - دوره سامانی» است؛ به جز.....

- (۱) حذف افعال به قرینه - کوتاهی جملات
(۲) افزایش کاربرد لغات عربی - بهره‌گیری کمتر از لغات عربی
(۳) تمثیل و استشهاد به آیات، احادیث و اشعار - افزایش کاربرد نشانه‌های جمع فارسی بر جمع عربی
(۴) در توصیف پدیده‌ها از تشبیه حسی بهره گرفته می‌شود - کوتاهی جملات

۲۷- «نوع سجع» در عبارت‌ها به ترتیب، کدام است؟

- (الف) و در اثنای آن گفت: «جوهری نفیس دارد که خزینه سلطان را شاید»
(ب) و تن به صبوری در داد و هر روز می‌گذاخت و همچنان نرد عشق می‌باخت.
(ج) در وقتی که سبب درآمدن دوزخ بیان می‌کند تعلیل بدین دو صفت می‌کند.
(د) لقای درویش در پیش او بهترین مرادی بودی و سؤال محتاج به نزدیک او خوش‌ترین آرزویی.
(۱) متوازن - متوازن - مطرف - متوازی
(۲) متوازی - مطرف - مطرف - متوازن
(۳) متوازی - مطرف - متوازن - مطرف
(۴) متوازن - مطرف - متوازن - مطرف

۲۸- در کدام گزینه «ارزش موسیقایی سجع» از دیگر گزینه‌ها بیشتر است؟

(۱) با پروراندن خود دعوی کردی و به سر نبردی.

(۲) از برای آن که این عقوبت بر من به یک نفس به سر آید و بزه آن جاوید بر تو بماند.

(۳) چنان که شنیده‌ای، دست‌ها پاره کردند و از ملامت کنار.

(۴) آورده‌اند که سیاه را در آن مدت نفس طالب بود و شهوت غالب.

۲۹- همه گزینه‌ها با مصراع «از جدایی‌ها شکایت می‌کند» هم‌وزن‌اند؛ به‌جز.....

(۲) دیگران را جامه می‌سوزد مرا جان

(۱) جهد کن تا روی سفله ننگری

(۴) یک به یک از در درآمد آن نگار

(۳) ای بخارا! شاد باش و دیر زی

۳۰- همه ابیات با بیت زیر «تصویر مشترک» دارند؛ به‌جز.....

از گل سبب و از گل بادام»

«چون بُتاگوش نیکوان شد باغ

باد سوهانی بود چون آب سندان بود (سندان: تکه آهن)

(۱) باد چون سوهان شده‌است آب چون سندان شده است

مرغکانند عقیقین زده بر بابزننا (بابزن: سیخ کباب)

(۲) ارغوان بر طرف شاخ تو پنداری راست

از پوری بازندانی دو رخ اهرمننا

(۳) از فروغ گل اگر اهرمن آید به چمن

سرخ گلان یاقوت اندوختند

(۴) زرد گلان شمع برافروختند

زبان عربی (اختصاصی)

■ عَيْنُ الصَّحِيحِ فِي التَّرْجُمَةِ مِنْ أَوْ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ أَوْ الْمَفْرَدَاتِ (٣٧ - ٣١):

٣١- «لَا تُجَالِسِ الْجَهَالَ فَإِنَّهُمْ يُحَاوِلُونَ أَنْ يَنْفَعُوكَ فَيُضِرُّوكَ!»:

- (١) با نادان‌ها همنشینی نکن چه آن‌ها می‌کوشند که به تو سود برسانند و به تو زیان می‌رسانند!
- (٢) با نادان همنشینی نمی‌کنی؛ بی‌گمان آن‌ها سعی می‌کنند به جای سود رساندن، به تو ضرر برسانند!
- (٣) با نادان‌ها ننشین زیرا آن‌ها تلاش می‌کنند به تو سود برسانند ولی ضرر می‌رسانند!
- (٤) با نادان ننشین که آن‌ها در تلاشند از تو سود ببرند، پس به تو زیان می‌رسانند!

٣٢- «أَمَرْنَا الْقَائِدَ أَنْ نَعْرِفَ الْعَمَلَاءَ لِأَنَّهُمْ يَنْتَظِرُونَ كُلَّ فُرْصَةٍ لِيُفَرِّقُوا بَيْنَنَا!»:

- (١) فرمانده به ما امر کرد که مزدوران دشمن را بشناسیم زیرا آن‌ها در انتظار هر فرصتی هستند که میان ما اختلاف بیندازند!
- (٢) از فرمانده‌مان دستور گرفتیم که مزدوران را بشناسیم؛ آن‌ها که منتظر هر فرصتی هستند برای تفرقه‌افکنی میان ما!
- (٣) از فرمانده دستور گرفتیم که با مزدوران آشنا شویم؛ زیرا آن‌ها کلاً منتظر فرصت هستند تا ما را پراکنده کنند!
- (٤) فرمانده به ما دستور داد که مزدوران را بشناسیم چون آن‌ها منتظر هر فرصتی هستند تا بین ما تفرقه اندازند!

٣٣- «أُتَعَرَّفُ حَيَوَانًا يَقْدِرُ عَلَى الشُّعُورِ بِالْخَطَرِ وَ يُحَذِّرُ الْحَيَوَانَاتِ الْأُخْرَى حَتَّى تَبْتَعدَ سَرِيعًا عَنِ الْأَمَاكِنِ الْخَطِرَةِ!»:

- (١) آیا حیوانی را می‌شناسی که خطر را احساس می‌کند و به حیوانات دیگر هشدار می‌دهد تا سریع از مکان‌های خطرناک دور شوند!
- (٢) آیا با حیوانی آشنایی داری که می‌تواند احساس خطر کند و با هشدار به دیگر حیوانات، سریعاً آن‌ها را از مناطق خطرناک دور می‌کند!
- (٣) آیا حیوانی که قادر است خطر را احساس کند و به حیوانات دیگر هشدار می‌دهد تا به سرعت از اماکن خطرناک دور شوند، می‌شناسی!
- (٤) آیا حیوانی را می‌شناسی که قادر است به سرعت خطر را حس کند و با هشدار دادن، بقیه حیوانات را از مکان‌های خطرناک دور کند!

٣٤- عَيْنُ الْخَطَا:

- (١) بمعرفه لغة قوم تستطيع أن تفهمهم! با دانستن زبان قومی، می‌توانی آن‌ها را بفهمی!
- (٢) ذَلَّتِ الْكَلَابُ الشَّرَطَةَ عَلَى الْمَقْذُودِينَ تَحْتَ الْبُيُوتِ الْخَرِبَةِ! سگ‌ها پلیس را به مفقودان زیر خانه‌های ویرانه راهنمایی کردند!
- (٣) صَدِيقِي قَوِيٌّ لَا يَتَأَثَّرُ عَنْ أَقْوَالِ الْآخِرِينَ! دوست نیرومندم از گفته‌های دیگران تأثیر نمی‌پذیرد!
- (٤) رُبَّمَا يَسْتَعِينُ الْبَشَرُ يَوْمًا بِالْبِكْتِيرِيَا الْمُضِيئَةِ لِإِنَارَةِ الْمَدَنِ! شاید انسان روزی برای روشنایی شهرها از باکتری نورانی کمک بخواهد!

٣٥- «أَقْتَابُ پَرَسْتِ چَشْمَانَش را در جهت‌های مختلفی می‌چرخاند!» عَيْنُ الصَّحِيحِ:

- (١) تَدُورُ الْحِرْبَاءُ الْعَيُونَ فِي اتِّجَاهٍ مُخْتَلَفٍ! (٢) الْبُومَةُ تُدِيرُ عَيْنَهَا فِي اتِّجَاهَاتٍ مُخْتَلِفَةٍ! (٣) تَدُورُ الْبُومَةُ عَيْنِهَا فِي اتِّجَاهٍ مُخْتَلَفٍ! (٤) تُدِيرُ الْحِرْبَاءُ عَيْنِهَا فِي اتِّجَاهَاتٍ مُخْتَلِفَةٍ!

٣٦- عَيْنُ غَيْرِ الصَّحِيحِ عَنْ الْكَلِمَاتِ الَّتِي تَحْتَهَا خَطٌّ:

- (١) تَنْشُرُ الرِّيحُ أَوْرَاقَ الْأَشْجَارِ عَلَى الرَّصِيفِ! (المتضاد: تجمع) (٢) يُعَوِّضُ صَدِيقِي خَطَأَهُ فِي الْمَرَّةِ الْقَادِمَةِ! (المترادف: يُحَوِّلُ) (٣) حَرَكَةُ الْقَطِّ الذَّنْبُ وَ شُكْرُ صَاحِبِهِ! (الجمع: الأذنان) (٤) الزُّيُوتُ النَّبَاتِيَّةُ تَضُرُّ بِصَحَّةِ الْإِنْسَانِ! (المفرد: الزَّيْتُ)

٣٧- عَيْنُ الْخَطَا لِتَوْضِيحِ الْمَفْرَدَاتِ:

- (١) الشَّعْبُ: يَأْكُلُهُ كَثِيرٌ مِنَ الْحَيَوَانَاتِ عِنْدَ الْجُوعِ كَالْبَقَرَةِ! (٢) الْعَمِيلُ: مَنْ يَعْمَلُ لِمَصْلَحَةِ الْأَعْدَاءِ! (٣) الْحَمِيمُ: صِفَةُ لِلْأَقْرَبَاءِ وَ الْأَصْدِقَاءِ الْحَقِيقِيِّينَ! (٤) الْجِمَارُكُ: إِدَارَةُ مَسْئُولَةٌ عَمَّا يَحْمِلُهُ الْمُسَافِرُونَ إِلَى خَارِجِ الْبِلَادِ!

■ عَيْنُ الصَّحِيحِ فِي الْجَوَابِ عَنِ الْأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ (٤٠ - ٣٨):

٣٨- عَيْنُ مَا فِيهِ الْمَصْدَرُ مِنْ بَابِ «إِفْعَال»:

- (١) أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ بِالْحَقِّ! (٢) يُخْرِجُ الْمُدْرَسُ الطَّلَابَ الْمَشَاغِبِينَ مِنَ الصَّفِّ! (٣) تَحَدَّثَ مَدِيرُ الشَّرْكَةِ عَنْ إِنتَاجِ الْمَحَاصِيلِ الْجَدِيدَةِ! (٤) جَاءَ فِي الْأَخْبَارِ أَنَّ رَجُلًا تَصَادَمَ بِالسَّيَّارَةِ أَمَامَ بَيْتِهِ!

٣٩- عَيْنُ «تَفْعَلُ» فِعْلًا مُضَارِعًا:

- (١) زَمِيلِي تَحَدَّثَ عَنْ قِصَّةِ فِلْمٍ شَاهَدَهُ لَيْلَةَ أَمْسٍ! (٢) تَعْجَبُ أَبِي عِنْدَمَا رَأَى أَنَّ السَّيَّارَةَ غَيْرَ مُتَحَرِّكَةٍ! (٣) تَعَلَّمَ الْمُدْرَسَةُ الْمَوْضُوعَاتِ بِطَرَقٍ جَدِيدَةٍ! (٤) تَفَرَّقَ النَّاسُ فِي الشَّارِعِ بَعْدَ عَشْرِ دَقَائِقٍ!

٤٠- عَيْنُ الْخَطَا فِي تَعْيِينِ الْمَحَلِّ الْإِعْرَابِيِّ لِلْكَلِمَاتِ الَّتِي تَحْتَهَا خَطٌّ: «الْعُدُّ الْكَثِيرَةُ فِي لِسَانِ الْقَطِّ تُفَرِّزُ سَائِلًا مُطَهَّرًا يَلْتَمِثُ الْجُرْحَ بِهِ!»

- (١) الْقَطُّ: مُضَافٌ إِلَيْهِ (٢) مُطَهَّرًا: صِفَةٌ (٣) الْجُرْحُ: مَفْعُولٌ (٤) الْعُدُّ: مُبْتَدَأٌ

تاریخ

- ۴۱- در دو قرن گذشته، کدام عوامل نقش بسزایی در توجه و گرایش باستان‌شناسان و مورخان ایرانی و غیرایرانی به تاریخ ایران در دوره باستان داشت؟
- (الف) گسترش روابط تجاری ایران با سایر کشورها
(ب) رفت و آمد باستان‌شناسان ایرانی به اروپا
(ج) کاوش‌های باستان‌شناسی
(د) خوانده شدن خط‌های باستانی
- (۱) ج - د (۲) الف - ب (۳) ب - ج (۴) الف - د
- ۴۲- هر یک از عبارت‌های زیر به ترتیب مربوط به کدام یک از منابع تحقیق تاریخ ایران در دوران باستان است؟
- (الف) سنگ‌نوشته شاپور یکم در کعبه زرتشت در نقش رستم
(ب) کتاب‌ها، مقاله‌ها و طرح‌های پژوهشی دویست سال اخیر
(ج) آثار مادی و دست‌ساخته‌های به جای مانده از ایرانیان باستان
(د) خدای‌نامه‌ها
- (۱) منابع دست اول - منابع دست اول - منابع غیرنوشتاری - منابع دست دوم
(۲) منابع نوشتاری ایرانی - منابع دست دوم - منابع غیرنوشتاری - منابع دست اول
(۳) منابع دست اول - منابع دست دوم - منابع غیرنوشتاری - منابع دست دوم
(۴) منابع نوشتاری ایرانی - منابع دست اول - منابع نوشتاری - منابع دست اول
- ۴۳- کدام مورد درباره تمدن ایلام درست است؟
- (۱) حکومت ایلام پس از قرن‌ها سلطنت بر اثر یورش ویرانگر سومری‌ها دچار انحطاط و فروپاشی شد.
(۲) شهر بزرگ و آباد شوش که در نتیجه یورش آشوریانیال با خاک یکسان شده بود، در دوران ساسانیان دوباره شکوه خود را بازیافت.
(۳) ایلامی‌ها در بخش غربی قلمرو خود، واقع در استان فارس امروزی نیز پایتخت دیگری به نام انشان داشتند.
(۴) از آن‌جا که اقتصاد بین‌النهرین نیازمند منابع طبیعی و معدنی فلات ایران بود، فرمانروایان سومری و اکدی، پیاپی به سرزمین ایلامی‌ها لشکرکشی می‌کردند.
- ۴۴- در کدام مورد، تقدم و تأخر زمانی وقوع رویدادهای مربوط به ایران پیش از تاریخ، روی نمودار زمان به درستی ترسیم شده است؟
- (الف) دست یافتن به فنون ذوب و قالب‌گیری مس
(ب) کشت گیاهان و اهلی کردن جانوران
(ج) ساختن ظروف و ابزار سفالی
- (۱) ج - ب - الف (۲) ج - الف - ب (۳) الف - ج - ب (۴) الف - ب - ج
- ۴۵- محقق به پژوهش درباره مهاجرت اقوام آریایی به ایران پرداخته است. کدام مورد از نتایج پژوهش او درست است؟
- (۱) درباره سکونتگاه اولیه اقوام هند و اروپایی و زمان و مسیر آریاییان به ایران و هند، اتفاق نظر وجود دارد.
(۲) عده‌ای از مورخان احتمال می‌دهند که اقوام هند و اروپایی، نخست در علفزارهای واقع در شمال غرب فلات ایران و جنوب روسیه در حوالی دریای آرال می‌زیسته‌اند.
(۳) اقوام آریایی در حدود ۲۵۰۰ ق.م وارد فلات ایران شدند و به سمت مرکز و غرب این فلات پیشروی کردند.
(۴) آریاییان، گروهی از اقوام هند و اروپایی بودند که از زمان‌های بسیار کهن و به تدریج در فلات ایران و شبه‌قاره هند مستقر شدند و خود را آریایی نامیدند.
- ۴۶- دو گزاره زیر به ترتیب مربوط به کدام یک از پادشاهان مادی است؟
- (الف) حکومت ماد در زمان فرمانروایی وی به اوج قدرت رسید.
(ب) شهر اکباتان را بنا کرد و آن را مرکز حکومت خود قرار داد.
- (۱) هووخشتر - آستیاگ (۲) دهبوک - دیاکو (۳) هووخشتر - دهبوک (۴) دیاکو - آستیاگ

۴۷- کورش با کدام اقدامات، توانست پادشاهی هخامنشیان را بنیان گذارد؟

- (الف) تشکیل حکومت محلی در انشان
(ب) از میان برداشتن آستیای
(ج) سرکوب قبیله‌های پارسی
(د) جلب حمایت بزرگان مادی
- (۱) ب - د (۲) ج - د (۳) الف - ج (۴) الف - ب

۴۸- کدام مورد درباره پادشاهان هخامنشی درست است؟

- (۱) کورش: به آسیای صغیر لشکرکشی کرد و لیدی را شکست داد.
(۲) داریوش یکم: مصر به تصرف هخامنشیان درآمد و قلمرو حکومت به نهایت وسعت خود رسید.
(۳) خشایارشا: گوماته مغ و دیگر شورشیان و مدعیان قدرت را سرکوب کرد.
(۴) کمبوجیه: پس از فرو نشاندن شورش‌های مصر و بابل، به یونان لشکر کشید.

۴۹- در پی تسخیر بابل توسط کورش، کدام سرزمین‌ها تحت فرمان هخامنشیان درآمد؟

- (۱) تمامی آسیای صغیر و سرزمین‌های مصر، لبنان و شام
(۲) تمامی بین‌النهرین و سرزمین‌های شام، فلسطین و لبنان
(۳) تمامی آسیای صغیر و سرزمین‌های مصر، فنیقیه و سوریه
(۴) تمامی بین‌النهرین و سرزمین‌های سوریه، فلسطین و فنیقیه

۵۰- کدام موارد در ارتباط با دوران پادشاهی اردشیر دوم درست است؟

- (الف) حکومت هخامنشی دچار تفرقه درونی شد.
(ب) مصر را دوباره ضمیمه قلمرو هخامنشی کرد.
(ج) در آستانه حمله اسکندر مقدونی به ایران، به دست خدمتکارش کشته شد.
(د) در ابتدای زمامداری‌اش، کورش کوچک در آسیای صغیر، سر به شورش برداشت.

- (۱) ب - ج (۲) الف - د (۳) ب - د (۴) الف - ج

جغرافیا

۵۱- نواحی خشک و بیابانی در کدام مناطق کشور ما قرار دارد و کدام مورد از ویژگی‌های اصلی مناطق خشک و بیابانی است؟

- (۱) داخلی - زیاد بودن توان تبخیر و تعرق
(۲) جنوبی - دور بودن از دریاها
(۳) شرقی - بارندگی کم و منظم
(۴) غربی - کمبود پوشش گیاهی

۵۲- اولین اثر طبیعی ایران در فهرست میراث جهانی یونسکو چه نام دارد و کدام مورد از ویژگی‌های آن است؟

- (۱) دشت کویر - یکی از بزرگ‌ترین کویرهای جهان است که در نواحی مرکزی ایران قرار دارد.
(۲) بیابان لوت - در جنوب غرب ایران قرار دارد و یکی از گرم‌ترین مناطق کره زمین است.
(۳) دشت کویر - تبخیر شدید، عامل اصلی شکل‌گیری این کویر است.
(۴) بیابان لوت - به دلیل قرارگیری در منطقه فشار زیاد جنب حاره‌ای، کم‌تر از ۳۰ میلی‌متر باران دارد.

۵۳- یک گروه کوهنوردی، قصد صعود به قله یک کوه را دارند. آن‌ها قبل از حرکت، دمای هوای سطح زمین را اندازه‌گیری کردند که 10°C بود. پس

- از صعود به قله، باز هم دمای هوا را اندازه گرفتند که 2°C بود. ارتفاع این کوه چند متر است؟
(۱) ۶۰۰۰ (۲) ۵۰۰۰ (۳) ۳۰۰۰ (۴) ۲۰۰۰

۵۴- کدام گزینه، جاهای خالی عبارت‌های زیر را به درستی کامل می‌کند؟

- الف) توده هوای ، برخی سال‌ها در دوره گرم از به ایران نفوذ و موجب باران‌های سیلابی در جنوب شرق ایران می‌شود.
ب) توده هوای ، در دوره سرد سال رطوبت را به کشور ما می‌آورد و باعث بارندگی می‌شود.

- (۱) الف: مرطوب موسمی - اقیانوس اطلس ب: سودانی - دریای مدیترانه
(۲) الف: سودانی - دریای سرخ ب: مرطوب موسمی - دریای مدیترانه
(۳) الف: مرطوب موسمی - اقیانوس هند ب: سودانی - دریای سرخ
(۴) الف: سودانی - دریای مدیترانه ب: مرطوب موسمی - اقیانوس هند

۵۵- هر یک از موارد زیر به ترتیب ویژگی کدام یک از دریاهای ایران است؟

الف) جزیره قشم، بزرگ‌ترین جزیره این دریا است.

ب) عمق این دریا گاهی تا ۲۰۰۰ متر هم می‌رسد.

ج) این دریا از بقایای دریای عظیم تتیس است که زمانی بخش اعظم نیمکره شمالی را پوشانیده بود.

د) طول آن حدود ۹۰۰ کیلومتر و عرض متوسط آن ۲۵۰ کیلومتر است.

ه) سطح آب این دریا از سطح آب‌های آزاد حدود ۲۸ متر پایین‌تر است.

- (۱) دریای عمان - خلیج فارس - خلیج فارس - دریای خزر - دریای عمان
(۲) خلیج فارس - دریای عمان - دریای خزر - خلیج فارس - دریای خزر
(۳) دریای عمان - خلیج فارس - دریای خزر - خلیج فارس - دریای عمان
(۴) خلیج فارس - دریای عمان - خلیج فارس - دریای عمان - دریای خزر

۵۶- کدام یک از موارد زیر در ارتباط با «مهم‌ترین دلایل کاهش آب دریاچه ارومیه» نادرست است؟

(۱) توسعه سطح زیر کشت و بهره‌برداری مفرط از آب

(۲) احداث فزاینده سد بر روی رودخانه‌های حوضه آبریز دریاچه

(۳) اجرای برنامه آمایش در کل حوضه آبریز دریاچه

(۴) تغییر اقلیم و پدیده خشکسالی

۵۷- اگر دریاچه‌های فصلی را (۱) و دریاچه‌های دائمی را (۲) در نظر بگیریم، کدام گزینه با توجه به موارد زیر به درستی تدوین شده است؟

- الف) دریاچه زریبار (ب) دریاچه پریشان (ج) دریاچه هامون
د) دریاچه نیریز (ه) دریاچه مسیله (و) دریاچه مهارلو

(۱) موارد «الف»، «ب» و «د» نمونه‌هایی از مورد (۲) هستند.

(۲) موارد «ج»، «ه» و «و» نمونه‌هایی از مورد (۱) هستند.

(۳) موارد «الف» و «ب» برخلاف موارد «ه» و «و» نمونه‌هایی از مورد (۲) هستند.

(۴) موارد «ج» و «د» برخلاف موارد «الف» و «ب» نمونه‌هایی از مورد (۱) هستند.

۵۸- هر یک از ویژگی‌های زیر به ترتیب مربوط به کدام نوع کانون‌های آبگیر است؟

(الف) در کوهستان‌های نزدیک به مناطق گرم و خشک شکل می‌گیرد.

(ب) کانون آبگیری که حداقل در هشت ماه از سال در آن، بارش اتفاق می‌افتد.

(ج) کانون آبگیری که در فصول سرد سال، ذخیره برف خود را تا ابتدای ماه‌های گرم سال حفظ می‌کند.

(د) بیش از ۵۰۰ میلی‌متر بارش داشته باشد.

(ه) بارش‌های کوتاه اتفاق می‌افتد و نوعی کانون آبگیر موقت است.

(۲) اتفاقی - دائمی - اتفاقی - فصلی - فصلی

(۱) فصلی - اتفاقی - دائمی - دائمی - اتفاقی

(۴) اتفاقی - دائمی - فصلی - دائمی - اتفاقی

(۳) فصلی - اتفاقی - فصلی - دائمی - فصلی

۵۹- با توجه به موارد زیر، کدام عبارت درست است؟

(ب) دسترسی به همه آب‌های آزاد جهان

(الف) مرکز صید و پرورش مروارید

(د) تجارت دریایی

(ج) وجود منابع عظیم نفت و گاز

(۱) مورد «الف» همانند مورد «ج» از دلایل اهمیت دریای عمان است.

(۲) مورد «ب» همانند مورد «ج» از دلایل اهمیت خلیج فارس است.

(۳) مورد «د» از دلایل اهمیت خلیج فارس و دریای خزر است.

(۴) مورد «ج» برخلاف مورد «ب» از دلایل اهمیت دریای عمان است.

۶۰- در ارتباط با ویژگی‌های رودهای ایران، چه تعداد از عبارت‌های زیر درست است؟

(الف) در ایران، بیشتر بارش‌ها در اوایل پاییز تا اواسط بهار می‌بارد.

(ب) با توجه به ناهمواری‌ها و جهت آن‌ها، هر چه از شرق به غرب کشور برویم، مقدار آب رودها کم‌تر می‌شود.

(ج) رودهایی که از کوهستان‌های بلند و برف‌گیر تغذیه می‌شوند، دائمی هستند.

(د) رودهای مناطق نسبتاً خشک، بیشتر طغیانی و اتفاقی، و مقدار آب آن‌ها در سال‌های مختلف، متفاوت است.

۴ (۴)

۲ (۳)

۱ (۲)

۳ (۱)

۶۱- حق و باطل بودن هر بخش یا لایه از جهان اجتماعی چگونه شناخته می‌شود و اگر جوامع به حقایق ایمان نیاورند و مطابق آن عمل نکنند، در آن صورت چه اتفاقی می‌افتد؟

- (۱) با علم متناسب با همان لایه - آن جوامع از حق گسسته و به سوی باطل گام برمی‌دارند.
 - (۲) با علوم مبتنی بر عقل و وحی - برای آن جوامع، امکان خروج از ارزش‌های باطل و قبول ارزش‌های حق وجود دارد.
 - (۳) با ارزش‌های متناسب با همان بخش - آن جوامع، حقیقت را به قلمرو آرمانی خود وارد می‌کنند.
 - (۴) با تکنیک‌ها و روش‌های اجرایی - برای آن جوامع، امکان انحراف از حق و پذیرش ارزش‌های باطل وجود دارد.
- ۶۲- مهم‌ترین آرمان‌ها و ارزش‌های اجتماعی جهان اسلام، هستند و آرمان‌های جهان اجتماعی در متبلور می‌شود. برنامه‌ریزان فرهنگی هر جامعه، همواره تلاش می‌کنند تا از طریق زمینه تحقق بیشتر آرمان‌ها و ورود آن‌ها به را فراهم کنند.

- (۱) امر به معروف و نهی از منکر - ارزش‌ها - تشویق و تنبیه - قلمرو آرمانی جهان اجتماعی
 - (۲) عمل به حق و پرهیز از باطل - ارزش‌ها - تعلیم و تربیت - قلمرو واقعی جهان اجتماعی
 - (۳) عمل به حق و پرهیز از باطل - هنجارها - تشویق و تنبیه - قلمرو آرمانی جهان اجتماعی
 - (۴) امر به معروف و نهی از منکر - هنجارها - تعلیم و تربیت - قلمرو واقعی جهان اجتماعی
- ۶۳- هر یک از عبارت‌ها و گزاره‌های زیر، به ترتیب با کدام گزینه، ارتباط دارند؟

(الف) مجاز بودن هر نوع دخل و تصرفی در طبیعت

(ب) ارزش‌هایی که مردم یک جامعه، رعایت آن‌ها را لازم می‌دانند اما در عمل ممکن است برخی از آن‌ها را نادیده بگیرند.

(ج) امنیت برای یک جامعهٔ بسامان

(د) آن دسته از ویژگی‌های هویتی که در به دست آوردن آن‌ها نقشی نداریم اما می‌توانیم با تلاش و کوشش خود، آن‌ها را تغییر دهیم.

- (۱) نگاه دنیوی جهان متجدد - قلمرو واقعی جهان اجتماعی - پدیده‌ای در قلمرو آرمانی - زمان و مکانی که در آن‌جا به دنیا آمدیم.
 - (۲) جهان معنوی اسلام - قلمرو واقعی جهان اجتماعی - پدیده‌ای در قلمرو واقعی - منزلتی که از طریق خانواده‌مان به دست می‌آوریم.
 - (۳) جهان معنوی اسلام - قلمرو آرمانی جهان اجتماعی - پدیده‌ای در قلمرو آرمانی - زمان و مکانی که در آن‌جا به دنیا آمدیم.
 - (۴) نگاه دنیوی جهان متجدد - قلمرو آرمانی جهان اجتماعی - پدیده‌ای در قلمرو واقعی - منزلتی که از طریق خانواده‌مان به دست می‌آوریم.
- ۶۴- به ترتیب، هویت هر جهان اجتماعی بر چه اساسی شکل می‌گیرد و کدام عوامل متناسب با آن سامان می‌یابد و هر جهان اجتماعی بر چه اساسی با طبیعت و بدن آدمی تعامل می‌کند؟

(۱) عقاید و ارزش‌های کلان خود - رفتارها، هنجارها و سازمان‌های آن جهان اجتماعی - فرهنگ خود

(۲) فرهنگ و آگاهی‌های مشترک آدمیان - اعتقادات، ارزش‌ها و آرمان‌های اصلی - ارزش‌ها و هنجارهای خود

(۳) عقاید و ارزش‌های کلان خود - قواعد، هنجارها و نمادهای آن جهان اجتماعی - هویت خود

(۴) فرهنگ و آگاهی‌های مشترک آدمیان - اعتقادات، آرمان‌ها و ارزش‌های مشترک - عقاید و آرمان‌های خود

۶۵- ویژگی‌های «معلم بودن»، «دختر یا پسر بودن»، «ایرانی بودن» و «گروه خونی AB» به ترتیب با کدام ابعاد هویتی فرد ارتباط دارد؟

(۱) انسانی، فردی و متغیر - اکتسابی، اجتماعی و ثابت - اکتسابی، متغیر و اجتماعی - فردی، انتسابی و متغیر

(۲) اکتسابی، اجتماعی و متغیر - انتسابی، فردی و ثابت - انتسابی، اجتماعی و ثابت - فردی، انتسابی و ثابت

(۳) اکتسابی، اجتماعی و ثابت - فردی، ثابت و انتسابی - اکتسابی، متغیر و اجتماعی - متغیر، ثابت و انتسابی

(۴) انتسابی، فردی و متغیر - اکتسابی، متغیر و اجتماعی - انتسابی، ثابت و فردی - فردی، انتسابی و ثابت

۶۶- پاسخ پرسش‌های زیر به ترتیب در کدام گزینه به درستی بیان شده است؟

(الف) حقایق، از جهت قرار گرفتن در قلمرو آرمانی و واقعی تغییرپذیرند یا ثابت؟

(ب) کدام مفهوم، به معنای انتقال آن از نسلی به نسل دیگر است به گونه‌ای که علی‌رغم گذر زمان و پذیرش تغییرات، ویژگی‌های اساسی آن پایدار است؟

(ج) در کدام بخش جهان اجتماعی، سازوکارهایی برای نظارت بر اعضا وجود دارد؟

(د) حق و باطل بودن ارزش‌ها و عقاید کلان دربارهٔ انسان و جهان را با کدام روش‌ها یا ابزارها می‌توان شناخت؟

(۱) ثابت‌اند - بازتولید هویت اجتماعی - سازمان‌های دولتی - با روش رعایت حق و مقابله با باطل

(۲) تغییرپذیرند - ارزیابی جهان‌های اجتماعی - برخی از بخش‌های آن - علوم مبتنی بر عقل و وحی

(۳) ثابت‌اند - ارزیابی جهان‌های اجتماعی - نهادهای خصوصی - با روش رعایت حق و مقابله با باطل

(۴) تغییرپذیرند - بازتولید هویت اجتماعی - تمامی بخش‌های آن - علوم مبتنی بر عقل و وحی

- ۶۶- هر فرد در یک جهان اجتماعی متولد می‌شود که به وسیله ایجاد شده است. جهان اجتماعی پس از تولد هر فرد، بخشی از او را تعیین می‌کند و برای او در نظر می‌گیرد و در این زمینه می‌توان به برای نوزادان اشاره کرد.
- (۱) نسل‌های قبل از او - هویت اجتماعی - ویژگی‌هایی متناسب با موقعیتی که در آن قرار گرفته است - صدور شناسنامه
 - (۲) جامعه‌پذیری متفاوت - هویت اجتماعی - هویت اجتماعی و حقوق و تکالیفی که باید انجام دهد - صدور کارت واکسن
 - (۳) نسل‌های قبل از او - هویت فرهنگی - هویت اجتماعی و حقوق و تکالیفی که باید انجام دهد - صدور شناسنامه
 - (۴) جامعه‌پذیری متفاوت - هویت فرهنگی - ویژگی‌هایی متناسب با موقعیتی که در آن قرار گرفته است - صدور کارت واکسن
- ۶۸- کنترل اجتماعی به چه منظورهایی صورت می‌گیرد و اگر یک جهان اجتماعی، روش‌های مناسبی برای کنترل اجتماعی نداشته باشد، دچار چه مشکلاتی می‌شود؟

- (۱) مشارکت در زندگی اجتماعی و انطباق افراد با انتظارات جامعه - آن جهان، دچار کژروی اجتماعی می‌شود.
 - (۲) مشارکت در زندگی اجتماعی و شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد - بازتولیدش، با مشکل مواجه می‌شود.
 - (۳) پذیرش فرهنگ جامعه و انطباق افراد با انتظارات جامعه - دوام و بقای آن جهان، تهدید می‌شود.
 - (۴) پذیرش فرهنگ جامعه و شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد - بازتولیدش، با مشکل مواجه می‌شود.
- ۶۹- انتظارات جامعه از چه طریقی در جهان اجتماعی نمودار می‌شوند و کدامیک از عبارتهای زیر در رابطه با جامعه‌پذیری، درست نیست؟
- (۱) از طریق آموزش، ترویج و تبلیغ عقاید، ارزش‌ها و هنجارها در جهان اجتماعی - فرآیندی که هر فرد، برای مشارکت در زندگی اجتماعی و شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد طی می‌کند.
 - (۲) از طریق الگوهای عمل یا همان هنجارها در حقوق و تکالیف مربوط به نقش‌های اجتماعی - فرآیند جامعه‌پذیری، همیشه به طور کامل انجام می‌گیرد و با موفقیت همراه است.
 - (۳) از طریق آموزش، ترویج و تبلیغ عقاید، ارزش‌ها و هنجارها در جهان اجتماعی - برخی افراد به طور کامل جامعه‌پذیر نمی‌شوند و جامعه‌پذیری لزوماً همیشه با موفقیت همراه نیست.
 - (۴) از طریق الگوهای عمل یا همان هنجارها در حقوق و تکالیف مربوط به نقش‌های اجتماعی - فرآیندی که هر فرد، برای مشارکت در زندگی اجتماعی و شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد طی می‌کند.
- ۷۰- هر یک از عبارتهای «جهان اجتماعی»، «اعتقادات و ارزش‌های خود را به فرد آموزش می‌دهد»، «ناسازگار با هویت روانی و اخلاقی معنوی»، «آثار و نتایج عمیق‌تری دارد» و «وجود نظریات متفاوت درباره هویت» به ترتیب با کدام مفاهیم ارتباط دارند؟
- (۱) برای تعیین هویت اجتماعی فرد - جهان اجتماعی متجدد - شیوه رسمی پاداش و مجازات - امکان خطا و اشتباه در شناخت هویت وجود ندارد.
 - (۲) برای بقا و تداوم خود - جامعه و نظام سرمایه‌داری - شیوه رسمی تشویق و تنبیه - نشانگر ویژگی‌هایی از خود که به آن واقف نیستیم.
 - (۳) برای تعیین هویت اجتماعی فرد - جامعه و نظام سرمایه‌داری - شیوه غیررسمی پاداش و مجازات - نشانگر غفلت و فراموشی انسان‌ها از خویشتن است.
 - (۴) برای بقا و تداوم خود - جهان اجتماعی متجدد - شیوه غیررسمی تشویق و تنبیه - امکان خطا و اشتباه در شناخت هویت وجود دارد.

۷۱- کدام گزینه درست است؟

- (۱) تمثیل و استدلال تمثیلی در منطق به یک معنا به کار می‌روند و هر دو برای آموزش مفید هستند.
- (۲) تشبیه در ادبیات همان استدلال تمثیلی است که آثار ادبی هم‌چون کلیله و دمنه، آکنده از آن هستند.
- (۳) استفاده از داستان مراجعه‌کننده مشابه در روان‌شناسی، مثالی از تمثیل یا همان استدلال تمثیلی است.
- (۴) تمثیل برای توضیح و فهم مطالب، کاربردهای مختلفی دارد و با استدلال تمثیلی در منطق تفاوت دارد.

۷۲- کدام گزینه، ضعف منطقی یک استدلال تمثیلی را به بهترین شکل مشخص می‌کند و برای مقابله با آن، از کدام روش باید استفاده کرد؟

- (۱) انسان‌های سالخورده مانند تلفن‌های قدیمی‌اند؛ بنابراین باید کنار گذاشته شوند - از دو روش توجه به وجوه اختلاف و یافتن استدلال تمثیلی مخالف
- (۲) فرهنگ‌های قدیمی هم‌چون ساختمان‌های فرسوده هستند؛ بنابراین باید خرابشان کرد تا آن‌ها را از نو ساخت - صرفاً از روش توجه به وجوه اختلاف
- (۳) قوانین کهن همانند نرم‌افزارهای قدیمی هستند که دیگر کار نمی‌کنند؛ بنابراین باید همه را پاک کرد - صرفاً از روش یافتن استدلال تمثیلی مخالف
- (۴) دانش گذشته مانند لباس کهنه است؛ با گذشت زمان باید دور انداخته شود - از هر دو روش توجه به وجوه اختلاف و یافتن استدلال تمثیلی موافق

۷۳- کدام عبارت درباره استدلال‌های منطقی، مناسب‌تر بیان شده است؟

- (۱) درباره تمام استدلال‌ها، از اصطلاح «قوی» و «ضعیف» استفاده می‌شود.
- (۲) قدرت یک استدلال به میزان پشتیبانی مقدمات از نتیجه آن بستگی دارد.
- (۳) در هر استدلالی، اگر مقدمات صادق باشند، نتیجه ضرورتاً صادق است.
- (۴) استدلال‌های قیاسی، گاهی فاقد ارتباط ضروری بین مقدمه و نتیجه هستند.

۷۴- کدام گزینه در خصوص کاربرد استقرای تعمیمی و روش مقابله با مغالطه ناشی از این نوع استدلال، نادرست است؟

- (۱) برای قوی‌تر کردن استقرای تعمیمی و کاهش احتمال مغالطه، باید حجم نمونه مورد بررسی را متناسب با جامعه آماری افزایش دهیم و نمونه را از جامعه آماری، به صورت تصادفی برگزینیم.
- (۲) مغالطه تعمیم شتابزده، زمانی رخ می‌دهد که فرد با تکیه بر چند مشاهده تصادفی و تعداد ناکافی نمونه‌ها، حکمی کلی و قطعی درباره کل جامعه آماری صادر کند.
- (۳) دانشمندان با استفاده از استدلال استقرایی قوی، مبنایی برای علوم تجربی فراهم کرده و نتایج مشاهدات جزئی را برای رسیدن به قوانین کلی در علوم به کار می‌برند.
- (۴) استدلال‌های استقرایی در علوم تجربی، در صورتی قوی تلقی می‌شوند که از موارد مشاهده‌شده متعدد بتوان به قوانین کلی علمی مبتنی بر ضرورت دست یافت.

۷۵- در کدام استدلال زیر، نحوه حرکت از مقدمات به نتیجه، با سایر گزینه‌ها متفاوت است؟

- (۱) قرار بود ساعت ۹ صبح با دوستم به همایش هوش مصنوعی بروم، اما او دیر کرده است؛ پس احتمالاً ماشینش خراب شده است.
- (۲) دوستم ضیا که معمولاً بلافاصله پیام‌هایم را می‌خواند، از چند ساعت قبل پیامم را نخوانده است؛ پس گوشی‌اش دزدیده شده است.
- (۳) پس از بررسی انبساط چند فلز در اثر حرارت، باز می‌گویم این سخن که فلزات همواره در اثر حرارت منبسط می‌شوند، صادق است.
- (۴) پس از ورود به خانه‌ام متوجه می‌شوم که پنجره اتاق خواب من شکسته است و برخی از وسایل اتاقم نیز به هم ریخته شده‌اند؛ فکر کنم دزد آمده است.

۷۶- نسبت بین «قضیه» و «جمله» در کدام گزینه بهتر بیان شده است؟

- (۱) تمام جملات خبری و برخی از جملات انشایی، قضیه محسوب می‌شوند.
- (۲) قضیه منطقی شامل برخی از جملات می‌شود که تنها قابلیت صدق دارند.
- (۳) بین قضیه و جمله در منطق، رابطه عموم و خصوص من‌وجه برقرار است.
- (۴) هر جمله‌ای ممکن است شرایط یک «قضیه» منطقی را نداشته باشند.

۷۷- کدام گزینه در مورد جملات زیر نادرست است؟

- (الف) مجموع زوایای داخلی هر پنج ضلعی ۵۴۰ درجه است.
- (ب) اگر یک چهارضلعی لوزی باشد، آن‌گاه قطرهاش بر هم عمودند.
- (۱) در هر دو جمله، از ثبوت یک صفت برای موضوع آن سخن رفته است و لذا تفاوت ساختاری با هم ندارند.
- (۲) هر دو جمله، در منطق قضیه نامیده می‌شوند و تفاوت آن‌ها از جهت مشروط بودن یا نبودن حکم است.
- (۳) جمله «ب» مانند «الف» نه تنها در منطق بررسی می‌شود، بلکه یکی از انواع اصلی قضایا محسوب می‌شود.
- (۴) در منطق، جمله «الف» ساختار جمله‌ای را دارد که می‌توان در آن به ثبوت یا نفی چیزی برای چیزی حکم کرد.

۷۸- به ترتیب، در کدام گزینه، محمول جمله نخست و موضوع جمله دوم و سوم درست آمده است؟
 - روزگار، پاداش اندیشه نیک را می دهد.

- در پی دگرگونی اندیشه، رفتار دگرگون می گردد.

- خطا را پذیرفت.

(۲) پاداش اندیشه نیک - دگرگونی اندیشه - خطا

(۱) پاداش دهنده اندیشه نیک - رفتار - او

(۴) پاداش اندیشه نیک - دگرگونی اندیشه - او

(۳) پاداش دهنده اندیشه نیک - رفتار - خطا

۷۹- کدام عبارت درست است؟

(۱) هنگامی که محمول قابل حمل بر تک تک مصادیق موضوع باشد، قضیه محصوره است؛ مانند این که بگوییم دانشجویان رشته فلسفه دانشگاه ما سی نفر هستند.

(۲) تشخیص اقسام قضایای حملی در منطق، تنها براساس جزئی یا کلی بودن موضوع قضیه امکان پذیر می شود و نه براساس جزئی و کلی بودن سور یک قضیه.

(۳) هنگامی که درباره یک مجموعه مشخص سخن می گوئیم، قضیه ما شخصی خواهد بود؛ مانند این که بگوییم دانشجویان رشته فلسفه این دانشگاه کوشا هستند.

(۴) قیدی که بر سر اقسام قضایای حملی می آید و دامنه مصادیق موضوع را تعیین می کند، سور نامیده می شود که معمولاً در آغاز قضیه می آید و بیانگر کمیت است.

۸۰- در نسبت «عموم و خصوص مطلق» در حالتی که «الف»، «ب» و «ب» اعم است (الف > ب)، کدام گزینه تمامی قضایای محصوره صادق برای

این نسبت را درست بیان کرده است؟

(۱) هر الف ب است - بعضی الف ب است - هر ب الف است - بعضی ب الف است.

(۲) بعضی الف ب است - بعضی الف ب نیست - هر ب الف است - بعضی ب الف است.

(۳) هر الف ب است - بعضی الف ب است - بعضی ب الف است - بعضی ب الف نیست.

(۴) هیچ الف ب نیست - بعضی الف ب نیست - هیچ ب الف نیست - بعضی ب الف نیست.

آزمون شماره (۱۵)
جمعه
۱۴۰۴/۱۱/۱۷

دفترچه
شماره ۲

آزمون‌های سراسر کاج

گزینه دروس را انتخاب کنید.

سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۵
پاسخنامه دهم انسانی
دوره دوم متوسطه

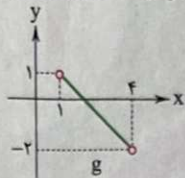
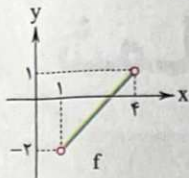

برای ورود به
مدرسه مجازی کاج
اسکن کنید.

نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلبی:
تعداد سؤالاتی که باید پاسخ دهید: ۸۰	مدت پاسخگویی: ۸۵ دقیقه

عناوین مواد امتحانی آزمون گروه آزمایشی علوم انسانی، تعداد سؤالات و مدت پاسخگویی

ردیف	مواد امتحانی	تعداد سؤال	شماره سؤال از تا	مدت پاسخگویی
۱	ریاضیات	۱۰	۱	۱۵ دقیقه
۲	اقتصاد	۱۰	۱۱	۱۰ دقیقه
۳	علوم و فنون ادبی	۱۰	۲۱	۱۰ دقیقه
۴	زبان عربی (اختصاصی)	۱۰	۳۱	۱۰ دقیقه
۵	تاریخ	۱۰	۴۱	۱۰ دقیقه
۶	جغرافیا	۱۰	۵۱	۱۰ دقیقه
۷	جامعه‌شناسی	۱۰	۶۱	۱۰ دقیقه
۸	منطق	۱۰	۷۱	۱۰ دقیقه

در این حالت، معادله دو تابع به صورت $f(x) = x - 3$ و $g(x) = -x + 2$ درمی آید:

$$\Rightarrow \begin{cases} f(2) = 2 - 3 = -1 \\ g(2) = -2 + 2 = 0 \end{cases} \Rightarrow f(2)g(2) = -1 \times 0 = 0$$

دورسنامه

برای نوشتن معادله خط گذرا از نقاط (a, b) و (c, d) ابتدا از رابطه $m = \frac{\Delta y}{\Delta x}$ شیب را یافته و با جایگذاری یکی از نقاط در $f(x) = ax + b$ عرض از مبدأ را نیز می یابیم.

۲

$$f(x) = ax + b \Rightarrow \begin{cases} f(1) = a + b \\ f(2) = 2a + b \\ f(-1) = -a + b \\ f(-2) = -2a + b \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} a + b + 2a + b = 3a + 2b = -2 \\ b - a + b - 2a = 2b - 3a = -26 \end{cases}$$

$$\xrightarrow{(+)} 3b = -28 \Rightarrow b = -\frac{28}{3} \Rightarrow f(0) = b = -\frac{28}{3}$$

۱

$$f = \{(2, 2), (2, 1), (3, 3), (3, 1), (4, 1), (4, 2), (4, 4), (5, 1), (5, 5)\}$$

با توجه به رابطه بالا باید حداقل ۵ زوج حذف کنیم تا رابطه به تابع تبدیل شود.

۱

ابتدا معادله خط را می یابیم:

$$\left| \begin{matrix} -1 & 2 \\ 4 & -2 \end{matrix} \right| \in f \Rightarrow m = \frac{4+2}{-1-2} = \frac{6}{-3} = -2 \Rightarrow f(x) = -2x + b$$

$$\Rightarrow f(2) = -2(2) + b = -2 \Rightarrow b = 2$$

$$f(x) = -2x + 2 \Rightarrow \begin{cases} f(m) = -2m + 2 = 10 \Rightarrow m = -4 \\ f(r) = -2(r) + 2 = -4 \Rightarrow r = -2 \end{cases}$$

$$\Rightarrow m - n = -4 - (-2) = -2$$

دورسنامه

تابع خطی تابعی است با ضابطه $f(x) = ax + b$ که نمودار آن در صفحه، یک خط راست می باشد.

۴

$$f(x) = ax + b$$

$$f(2x-1) = 2f(x)+1 \xrightarrow{x=1} f(1) = 2f(1)+1 \Rightarrow f(1) = -1$$

$$\Rightarrow \begin{cases} f(2) = 1 \Rightarrow 2a + b = 1 \\ f(1) = -1 \Rightarrow a + b = -1 \end{cases} \xrightarrow{(-)} a = 2, b = -3$$

$$f(x) = 2x - 3 \Rightarrow f(-1) = -5$$

دورسنامه

برای نوشتن تابع خطی با دو نقطه می توان از جایگذاری آن ها در $f(x) = ax + b$ و تشکیل دستگاه و حل آن، مجهولات a و b را به دست آورد.

$$m^2 - 2 = 3m - 4 \Rightarrow m^2 - 3m + 2 = 0$$

$$\Rightarrow (m-2)(m-1) = 0 \Rightarrow \begin{cases} m=1 \\ m=2 \end{cases}$$

$$m=1 \Rightarrow f = \{(-5, 3), (-5, n), (1, -1), (2, 1)\} \Rightarrow n=3$$

$$m=2 \Rightarrow f = \{(-2, 2), (2, n), (2, 2)\} \Rightarrow n=2$$

$$\Rightarrow n = \text{مجموع مقادیر} = 5$$

دورسنامه

رابطه ای از زوج مرتبها زمانی تابع است که هیچ دو زوج مرتب متمایزی مؤلفه اول یکسان نداشته باشند.

۲

$$D_f = [-2, 1], \begin{cases} f(-2) = 5(-2) - 2 = -12 \\ f(1) = 5(1) - 2 = 3 \end{cases} \Rightarrow R_f = [-12, 3]$$

$$D_g = [-12, 3], \begin{cases} g(-12) = 4 - 2(-12) = 40 \\ g(3) = 4 - 2(3) = -2 \end{cases} \Rightarrow R_g = [-2, 40]$$

بنابراین بزرگترین عضو صحیح برد تابع g برابر 40 است.

دورسنامه

دامنه تابع $y = f(x)$ مجموعه همه مقادیری است که می تواند به جای x در تابع قرار گیرد. خروجی های تابع به ازای مقادیر دامنه، برد تابع نامیده می شود.

۳

فرض کنید تابع خطی f به صورت $f(x) = ax + b$ باشد، داریم:

$$f(4) = 4a + b = 7 \Rightarrow b = 7 - 4a$$

$$f(2) = 2a + b = 2a + 7 - 4a = 7 - 2a$$

$$f(f(2)) = f(7 - 2a) = a(7 - 2a) + 7 - 4a = 7a - 2a^2 + 7 - 4a = -2$$

$$\Rightarrow 2a^2 - 3a - 9 = 0 \Rightarrow (2a+3)(a-3) = 0$$

$$\Rightarrow \begin{cases} a = -\frac{3}{2} \text{ غلط} \\ a = 3 \end{cases}$$

$$a = 3 \Rightarrow b = 7 - 12 = -5$$

$$\Rightarrow f(x) = 3x - 5 \Rightarrow f(-3) = 3(-3) - 5 = -14$$

دورسنامه

هر تابع با ضابطه $f(x) = ax + b$ ، $a \neq 0$ یک تابع خطی غیر ثابت است.

۳

$$f(m) = 2$$

$$f(f(m)) = f(2) = m^2$$

$$\Rightarrow m^2 = m \Rightarrow m(m-1) = 0 \Rightarrow \begin{cases} m=0 \\ m=1 \end{cases}$$

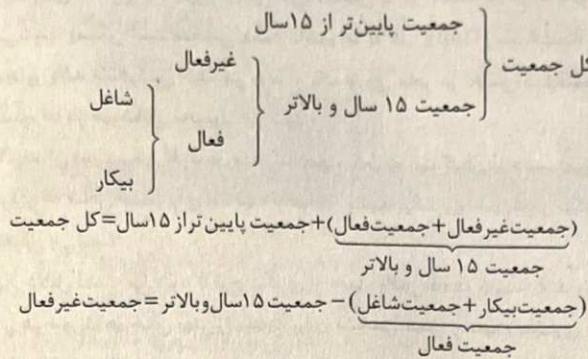
$$m=0 \Rightarrow f = \{(2, 0), (1, 2), (0, 2)\}$$

$$m=1 \Rightarrow f = \{(2, 1), (1, 3), (1, 2), (0, 2)\} \Rightarrow \text{تابع نیست}$$

پس فقط $m=0$ قابل قبول است.

یعنی بیش از ۵۰۰۰ نفر (مثلاً ۵۰۰۱ نفر) باید جذب بازار کار بشوند تا نرخ بیکاری به زیر ۱۰٪ برسد.

دورسنامه

نرخ بیکاری

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت فعال}} \times 100$$

نکته: اساسی‌ترین شاخص ارزیابی وضعیت اشتغال کشور، نرخ بیکاری است.

۱۲ هیچ کشوری کالاهای حیاتی خود را از سایر کشورها وارد نمی‌کند؛ اگر هم این کار را انجام دهد از روی اجبار است، نه از روی بی‌میلی به تولید.

دورسنامه

عوامل روی آوردن کشورها به مبادله و تجارت	توضیحات	مثال
۱- یکسان نبودن منابع و عوامل تولید	کشورها منابع و عوامل تولید (یعنی: نیروی انسانی، منابع طبیعی و سرمایه) یکسانی ندارند.	- ژاپن نیروی متخصص در حوزه الکترونیک دارد. - استرالیا زمین حاصلخیز برای کشاورزی دارد. - ایران ذخایر نفت و گاز فراوان دارد.
۲- یکسان نبودن دسترسی به فناوری	کشورها از لحاظ دسترسی به فناوری و یافته‌های علمی یکسان نیستند.	- ژاپن در فناوری الکترونیک، سرآمد است.
۳- شرایط اقلیمی و آب و هوای متفاوت	کشورها از لحاظ تنوع آب و هوایی و اقلیمی متفاوت، محصولات خاصی تولید می‌کنند.	- در ایران، زعفران مرغوب تولید می‌شود. - در برزیل، قهوه مرغوب تولید می‌شود. - در عربستان، خرمای مرغوب تولید می‌شود.

۱۳ معمولاً نتیجهٔ سنجش نرخ بیکاری با باور افراد جامعه دربارهٔ بیکاری متفاوت است. عموماً دلایل زیر باعث این تفاوت می‌شوند:

۱- کسانی که زمانی در جست‌وجوی کار بوده‌اند اما اکنون از پیدا کردن آن ناامید شده‌اند و تلاشی برایش نمی‌کنند، بیکار محسوب نمی‌شوند.

$$S(2, 3), A(0, 2) \in f$$

۴ ۱۰

اگر $f(x) = ax^2 + bx + c$ را در نظر بگیریم، داریم:

$$x_s = \frac{-b}{2a} = 2 \Rightarrow b = -4a \quad (1)$$

$$y_s = f(2) \Rightarrow 3 = 4a + 2b + c \quad (2)$$

$$f(0) = 2 \Rightarrow a(0)^2 + b(0) + c = 2 \Rightarrow c = 2 \quad (3)$$

$$(1), (2), (3) \rightarrow 4a + 2(-4a) + 2 = 3 \Rightarrow -4a = 1$$

$$\Rightarrow a = -\frac{1}{4} \rightarrow b = 1$$

$$f(x) = -\frac{1}{4}x^2 + x + 2 = 0 \xrightarrow{\times(-4)} x^2 - 4x - 8 = 0$$

$$\Delta = 16 - 4(-8) = 16 + 32 = 48 = 16 \times 3 \Rightarrow x = \frac{4 \pm \sqrt{16 \times 3}}{2(1)}$$

$$\Rightarrow x = \frac{4 \pm 4\sqrt{3}}{2} = 2 \pm 2\sqrt{3}$$

$$\Rightarrow 2 + 2\sqrt{3} + 2 - 2\sqrt{3} = 4$$

اقتصاد

۱۱ الف) می‌دانیم که جمعیت فعال برابر با جمع تعداد بیکاران و تعداد شاغلان است؛ در نتیجه برای پاسخ به این سؤال به اطلاعات ردیف ۱ (جمعیت غیرفعال) نیاز نداریم.
جمعیت فعال:

$$\text{نفر } 70,000 = 12,000 + (58,000 \text{ افراد بیکار}) + (58,000 \text{ افراد شاغل})$$

برای به دست آوردن نرخ بیکاری از فرمول زیر استفاده می‌کنیم:

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت جویای کار (بیکار)}}{\text{جمعیت فعال}} \times 100$$

$$\frac{12,000}{70,000} \times 100 \approx 17\%$$

ب) با بیکار شدن ۲۰۰۰ نفر، تعداد بیکاران به میزان ۲۰۰۰ نفر افزایش پیدا خواهد کرد؛ در نتیجه نرخ بیکاری عدد بزرگ‌تری خواهد شد.

$$\text{نفر } 14,000 = 12,000 + 2,000$$

برای به دست آوردن نرخ بیکاری از فرمول زیر استفاده می‌کنیم:

$$\text{نرخ بیکاری جدید} = \frac{\text{جمعیت جویای کار (بیکار)}}{\text{جمعیت فعال}} \times 100$$

$$\frac{14,000}{70,000} \times 100 = 20\%$$

پس نرخ بیکاری حدوداً ۳ درصد بیشتر می‌شود.

ج) در شرایطی نرخ بیکاری به زیر ۱۰٪ می‌رسد که تعداد بیکاران به کم‌تر از ۱۰٪ (یک دهم) جمعیت فعال برسد.

ابتدا باید ۱۰٪ جمعیت فعال را به دست آوریم:

$$\text{نفر } 7,000 = 70,000 \times 10\%$$

اگر تعداد بیکاران به زیر ۷۰۰۰ نفر برسد، نرخ بیکاری کم‌تر از ۱۰٪ خواهد بود.

$$7,000 < (x - 12,000)$$

$$x > 5,000 \text{ نفر}$$

۱۷ ۴ عواملی چون واردات بی‌رویه کالا، بروز تحریم‌های اقتصادی و وجود موانع قانونی، نوسان شدید کالاهای حوزه انرژی و ... می‌تواند باعث بروز بیکاری در جامعه بشود. (افزایش قیمت‌ها اگر منطقی و هماهنگ با رشد اقتصادی باشد، در افزایش میزان بیکاری تأثیری ندارد.)

۱۸ ۲ دقت کنید که در این جا صرفاً هزینه تولید مد نظر نیست بلکه باید هزینه حمل و نقل نیز مد نظر قرار گیرد. اگر از پاکستان، برنج را وارد کند، کیلویی ۷۰ واحد پولی تمام می‌شود و اگر گوشت قرمز را وارد کند، کیلویی ۲۱۰ واحد پولی برایش تمام می‌شود. ایران هم اگر برنج را وارد کند، کیلویی ۱۰۵ واحد پولی تمام می‌شود و اگر گوشت قرمز را وارد کند، کیلویی ۱۷۵ واحد پولی برایش تمام می‌شود.

در نهایت بهتر است کشور از پاکستان گوشت قرمز را در داخل تولید کند و برنج را از ایران وارد کند.

درستنامه

اصل مزیت مطلق و نسبی در تجارت

عوامل تولید
عوامل یکسان نبودن فناوری
شرایط اقلیمی

این عوامل، توان تولیدی یک کشور را در مقایسه با کشور دیگر تغییر می‌دهد و باعث می‌شود تولید یک محصول نسبت به محصول دیگر «مقرون به صرفه‌تر» شود و «مزیت اقتصادی» ایجاد کند.

مزیت مطلق: هزینه تمام‌شده تولید یک کالا در کشوری نسبت به تولید همان کالا در سایر کشورها مقرون به صرفه‌تر باشد. در این حالت بهتر است کشورها در محصولی که مزیت مطلق دارند، تخصص و تمرکز یابند و محصولات خود را با یک‌دیگر مبادله کنند.

مثال: تولید غذا در ایران مقرون به صرفه‌تر از تولید غذا در برزیل است. **مزیت نسبی:** هزینه تمام‌شده تولید یک کالا در یک کشور در مقایسه با تولید سایر کالاها در همان کشور مقرون به صرفه‌تر باشد.

مثال: تولید غذا در ایران مقرون به صرفه‌تر از تولید پوشاک در ایران است.

توجه: به عبارت دیگر، در مزیت نسبی، هزینه فرصت تولید یک کالا در کشور، کمتر از هزینه فرصت تولید کالای دیگر است.

بررسی عبارت‌های نادرست:

الف) کنفرانس پولی و مالی سازمان ملل (برتن وودز) در سال ۱۹۴۴ تشکیل شد و نتیجه آن تشکیل بانک جهانی توسعه و صندوق بین‌المللی پول بود. د) در دوره بین دو جنگ جهانی، کارگران و تولیدکنندگان، کنگره آمریکا را متقاعد کردند که تعرفه‌های گمرکی را تا ۵۲ درصد افزایش دهد. ه) در سال ۱۹۴۷، ۲۳ کشور برای جلوگیری از اقدامات حمایت‌گرانه کشورها علیه یک‌دیگر و حفظ روابط تجاری بین خودشان، قراردادی غیررسمی را امضا کردند که به نام قرارداد «گات»، مشهور شد و بعدها به سازمان دائمی تجارت جهانی تبدیل شد. آمریکا، کانادا و مکزیک در سال ۱۹۹۲، پیمان تجارت آزاد، مشهور به پیمان نفتا را امضا کردند.

۲- هر کسی که در یک شغل پاره‌وقت (حتی یک روز در هفته) مشغول به کار باشد، شاغل محسوب می‌شود، در صورتی که ممکن است خود فرد و یا جامعه، او را شاغل به حساب نیاورند.

۳- افرادی که در زمینه غیرتخصصی‌شان، مشغول به کار باشند، شاغل محسوب می‌شوند. (ممکن است شخصی معمار باشد، اما به علت اوضاع بد اقتصادی مجبور باشد مسافرکشی کند، هر چند او یک نیروی ماهر در بخش ساختمان است، اما باز هم شاغل محسوب می‌شود.)

۴- ممکن است برخی افراد به عمد، اطلاعات غلط به آمارگیران بدهند. (مثلاً فردی که شاغل است، برای استفاده از مزایای بیمه بیکاری، خودش را بیکار معرفی می‌کند.)

این دلایل سبب می‌شود تا نرخ بیکاری از مقدار واقعی فاصله داشته باشد ولی در هر صورت هم‌چنان بهترین سنجه برای مشخص شدن وضعیت بیکاری در جامعه، نرخ بیکاری است.

۱۴ ۱ الف ۳ برابر

در دستمزد ۷۰۰۰ ریال } مقدار عرضه برابر است با: ۴۵۰ واحد
مقدار تقاضا برابر است با: ۱۵۰ واحد

$$\frac{450}{150} = 3$$

ب) ۲۰۰ - ۲۰۰

در دستمزد ۲۰۰۰ ریال } مقدار عرضه برابر است با: ۲۰۰ واحد
مقدار تقاضا برابر است با: ۴۰۰ واحد

مقدار عرضه - مقدار تقاضا = میزان مازاد تقاضا
واحد ۲۰۰ = ۴۰۰ - ۲۰۰

در دستمزد ۶۰۰۰ ریال } مقدار عرضه برابر است با: ۴۰۰ واحد
مقدار تقاضا برابر است با: ۲۰۰ واحد

مقدار تقاضا - مقدار عرضه = میزان مازاد عرضه
واحد ۲۰۰ = ۴۰۰ - ۲۰۰

ج) ۱۰۰۰ ریال

در دستمزد ۱۰۰۰ ریال } مقدار عرضه برابر است با: ۱۵۰ واحد
مقدار تقاضا برابر است با: ۴۵۰ واحد

در این جا، مقدار عرضه نیروی کار، ملاک است:

دستمزد × تعداد نیروی کار = پرداختی کارفرما
ریال ۱۵۰,۰۰۰ = ۱۵۰ × ۱۰۰۰

اما در دستمزد ۷۰۰۰ ریال } مقدار عرضه برابر است با: ۴۵۰ واحد
مقدار تقاضا برابر است با: ۱۵۰ واحد

در این جا، مقدار تقاضای نیروی کار، ملاک است:

دستمزد × تعداد نیروی کار = پرداختی کارفرما
ریال ۱,۰۵۰,۰۰۰ = ۱۵۰ × ۷۰۰۰

۱۵ ۲ تمام موارد در گزینه‌های دیگر از مزایای اصول مزیت نسبی و مطلق است اما در گزینه (۲) تک‌محصولی شدن اشتباه است و مانعی بر سر راه استقلال اقتصادی هم می‌باشد.

بررسی عبارت‌های نادرست:

ب) کارفرما، می‌تواند صاحبین مشاغل و کارخانه‌ها یا حتی سرمایه‌گذاران باشد. د) سیاست فقرزدایی و برقرار کردن عدالت، از وظایف دولت‌ها است.

۲۰ ۴ بیکاری‌ای که ناشی از عدم تطبیق بین افراد جویای کار و انواع شغل‌های موجود به دلایلی از جمله عدم تطابق مهارت‌هاست، «بیکاری ساختاری» نامیده می‌شود. بیکاری‌ای که هنگام رکود اقتصادی رخ می‌دهد را «بیکاری دوره‌ای» می‌نامند. «بیکاری اصطلاحی» کوتاه‌مدت است و در همه کشورها وجود دارد.

درسنامه

تعریف	نوع بیکاری
این نوع بیکاری شامل: - کسانی که شغل قبلی خود را به دلایلی رها کرده و به امید یافتن شغلی بهتر، در جست‌وجو هستند. - کسانی که به تازگی در حال ورود به بازار کار هستند.	بیکاری اصطلاحی
توجه: این نوع بیکاری کوتاه‌مدت است و در همه کشورها وجود دارد.	
زمانی اتفاق می‌افتد که کارگران به دلیل تغییرات فصلی، شغل خود را از دست بدهند. مثال: کارگران ساختمانی و کشاورزان در فصل زمستان.	بیکاری فصلی
ناشی از عدم تطبیق بین افراد جویای کار و انواع شغل‌های موجود است به دلایلی از جمله عدم تطابق مهارت‌ها. مثال: نیروی کار ساده در اقتصاد وجود دارد ولی نیروی کار متخصص مورد نیاز است.	بیکاری ساختاری
بیکاری‌ای که هنگام رکود اقتصادی رخ می‌دهد. در دوره رکود ← تولید کاهش می‌یابد: - شرکت‌ها استخدام خود را متوقف می‌کنند. یا - بخشی از نیروهای خود را بیکار می‌کنند.	بیکاری دوره‌ای

علوم و فنون ادبی

۲۱ ۳ سبک هندی از قرن دهم تا سیزدهم جریان داشت.

درسنامه

محمد تقی بهار، ملک‌الشعرا، برای شعر فارسی، شش نوع سبک و دوره قائل است:

- ۱ سبک خراسانی یا ترکستانی (از آغاز شعر فارسی تا قرن ششم)
- ۲ سبک عراقی (از قرن ششم تا قرن دهم)
- ۳ سبک هندی (از قرن دهم تا سیزدهم)
- ۴ دوره بازگشت (در تمام طول قرن سیزدهم)
- ۵ دوره مشروطه
- ۶ دوره معاصر

درسنامه

اقدامات (محدودکننده و حمایت‌کننده) دولت‌ها در تجارت بین‌الملل

اقدامات	هدف	نمونه
وضع تعرفه‌های گوناگون بر واردات برخی از کالاها	۱- حمایت از صنایع داخلی ۲- کاهش وابستگی اقتصادی	وضع قانون ممنوعیت واردات هر نوع پوشاک با ابریشم ایرانی، چینی و هندی جهت حمایت از صنعت منسوجات داخلی انگلستان
		آلمان، اروپای شرقی و آمریکا (اواخر قرن ۱۸ و اوایل قرن ۱۹)
		وضع تعرفه‌های حمایتی متعدد بر کالاهای وارداتی جهت تقویت و حمایت از صنایع داخلی
		ایالات متحده آمریکا (بین دو جنگ جهانی)
اقدامات محدودکننده	۱- گسترش روابط اقتصادی با کشورهای که دیدگاه نزدیک سیاسی با یکدیگر دارند	افزایش ۵۲ درصد تعرفه‌های وارداتی توسط کارگران و تولیدکنندگان جهت حمایت از صنایع داخلی
		ایالات متحده آمریکا (دهه ۷۰ قرن بیستم)
		در برتن وودز آمریکا، تشکیل شد و نتیجه آن، تشکیل بانک جهانی توسعه و صندوق بین‌المللی پول بود.
		۲۳ کشور برای جلوگیری از اقدامات حمایت‌گرایانه کشورهای علیه یکدیگر و حفظ روابط تجاری بین خودشان، قراردادی غیررسمی امضا کردند به نام «گات» و بعدها به سازمان دائمی تجارت جهانی (WTO) تبدیل شد.
اقدامات حمایت‌گرایانه	۱- وضع پیمان‌های تجاری ۲- کاهش تعرفه‌ها	آمریکا، کانادا، مکزیک، نفتا (۱۹۹۲) امضا کردند.

۲۵/۲ متن گزینه (۲) مربوط به مقدمه شاهنامه ابومنصوری است. در

این متن ویژگی‌های:

- ۱- لغات کم‌کاربرد فارسی به کار رفته است. (شارستان - کی)
- ۲- از لغات عربی کم‌تر بهره گرفته شده است. (تقریباً هیچ واژه عربی در متن وجود ندارد.)
- ۳- افزایش کاربرد نشانه‌های جمع فارسی (شاهان - کارنامه‌ها)
- ۴- ایجاز و اختصار در لفظ و معنا؛ به کار رفته است.

درسنامه

برخی از ویژگی‌های نثر دوره سامانی

- ایجاز و اختصار در لفظ و معنا؛
- تکرار فعل یا اسم به حکم ضرورت معنی؛
- کوتاهی جملات؛
- لغات کم‌کاربرد فارسی در مقایسه با دوره‌های بعد؛
- بهره‌گیری کم‌تر از لغات عربی؛
- افزایش کاربرد نشانه‌های جمع فارسی بر جمع عربی؛
- محتوای نثرهای این دوره بیشتر علمی است و گاهی نثرهای حماسی، تاریخی و دینی هم دیده می‌شود.
- از نمونه‌های موفق این گونه نثر، می‌توان ترجمه تفسیر طبری، تاریخ بلعمی، التفهیم و شاهنامه ابومنصوری را نام برد.

۲۶/۴ «بهره‌گیری از تشبیه حسی در پدیده‌ها» مربوط به ویژگی‌های ادبی شعر سبک خراسانی است.

درسنامه

برخی ویژگی‌های نثر دوره غزنوی و سلجوقی

- اطناب (جمله‌ها معمولاً طولانی هستند).
- تمثیل و استشهاد به آیات، احادیث و اشعار؛
- حذف افعال به قرینه؛
- افزایش کاربرد لغات عربی (نسبت به دوره قبل)

۲۷/۳ بررسی عبارت‌ها:

- الف) دارد (دو بخش)، شاید (دو بخش)، حروف پایانی مشترک؛ سجع متوازی
- ب) می‌گذاخت (سه بخش)، می‌باخت (دو بخش)، حروف پایانی مشترک؛ سجع مطرف
- ج) بیان (دو بخش)، صفت (دو بخش)، حروف پایانی غیرمشترک؛ سجع متوازن
- د) مرادی (سه بخش)، آرزویی (چهار بخش)، حروف پایانی مشترک؛ سجع مطرف

۲۸/۴ ارزش موسیقایی سجع متوازی از همه سجع‌ها بیشتر است. گزینه (۴) دارای «سجع متوازی» است.

بررسی گزینه‌ها:

- (۱) کردی (دو بخش)، نبردی (سه بخش)، حروف آخر مشترک؛ سجع مطرف
- (۲) آید (دو بخش)، بماند (سه بخش)، حروف آخر مشترک؛ سجع مطرف
- (۳) پاره (دو بخش)، کناره (سه بخش)، حروف پایانی مشترک؛ سجع مطرف
- (۴) طالب (دو بخش)، غالب (دو بخش)، حروف آخر مشترک؛ سجع متوازی

درسنامه

بر بنیاد تقسیم‌بندی بهار و با توجه به دوره‌های تاریخی، نثر فارسی در شش رده، طبقه‌بندی می‌شود:

- ۱ دوره سامانی (۳۰۰ تا ۴۵۰ هجری قمری)
- ۲ دوره غزنوی و سلجوقی اول (۴۵۰ تا ۵۵۰ هجری قمری)
- ۳ دوره سلجوقی دوم و خوارزمشاهیان، نثر فنی (۵۵۰ تا ۶۱۶ هجری قمری)
- ۴ دوره سبک عراقی، نثر مصنوع (۶۰۰ تا ۱۲۰۰ هجری قمری)
- ۵ دوره بازگشت ادبی (۱۲۰۰ تا ۱۳۰۰ هجری قمری)
- ۶ دوره ساده‌نویسی (۱۳۰۰ هجری قمری تا امروز)

۲۳/۲ بیت گزینه (۲) از مفاهیم رایج در سبک هندی است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) دارای «روح شادی و نشاط و خوش‌باشی است - توصیفات آن طبیعی و ساده است - فکر و کلام در آن ساده است.»
- (۳) دارای «توصیفات طبیعی، ساده، محسوس و عینی است - واقع‌گرا است - فکر و کلام در آن ساده است.»
- (۴) مضمون این بیت «مدح سلطان محمود غزنوی» است. مدح از مفاهیم رایج در سبک خراسانی است.

درسنامه

ویژگی‌های شعر سبک خراسانی در قلمرو فکری

- ۱ روح شادی و نشاط و خوش‌باشی، در شعر غلبه دارد؛
- ۲ شعر واقع‌گراست و توصیفات عمدتاً طبیعی، ساده، محسوس و عینی است؛
- ۳ معشوق، عمدتاً زمینی است؛
- ۴ بیشتر روح حماسه بر ادبیات این دوره حاکم است؛
- ۵ اشعار پندآموز و اندرزگونه این دوره، ساده است و جنبه عملی و دستوری دارد؛
- ۶ مضمون عمده اشعار این سبک، حماسه، مدح و اندرز و ... است؛
- ۷ فکر و کلام ساده است؛ یعنی هنوز با پیچیدگی‌های عرفانی، حکمی و اندیشه‌های فلسفی درنیامیخته است.

۲۴/۴ بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) استفاده از دو حرف اضافه برای یک متمم (به عشق اندر)
- (۲) تفاوت تلفظ برخی از کلمات در مقایسه با زبان امروز (هزار: هزار)
- (۳) کهنه و مهجور بودن بخشی از لغات در مقایسه با دوره‌های بعد (جوشن - شمشیده: ترسیده)

درسنامه

ویژگی‌های شعر سبک خراسانی در قلمرو زبانی

- ۱ سادگی زبان شعر؛ به این معنی که شعر قابل فهم و درک است. جمله‌بندی‌ها و ترکیب‌ها ساده هستند.
- ۲ کم بودن لغات عربی - به جز اصطلاحات دینی و علمی - و لغات بیگانه، در مقایسه با دوره‌های بعد.
- ۳ تفاوت تلفظ برخی از کلمات در مقایسه با زبان امروز مثلاً، یک - هزار / یک - هزار؛
- ۴ کهنه و مهجور بودن بخشی از لغات در مقایسه با دوره‌های بعد؛ گبر - جوشن
- ۵ استفاده از دو نشانه برای یک متمم، مانند «زدش بر زمین بر به کردار شیر»

۳۲ ۴

دوستنامه

فعل ماضی صیغه متکلم مع الغیر «فعلنا» گاهی با فعل ماضی صیغه مفرد مذکر غایب که به ضمیر متصل «نا» اضافه شده است (فَعَلَ + نا) اشتباه گرفته می‌شود. برای تشخیص این دو از یکدیگر به حرکت قبل از «نا» دقت کنیم.

مثال:

أَخَذْنَا: بُرَدیم أَخَذْنَا: ما را بُرد

ترجمه کلمات مهم: أَمَرَ: دستور داد / الْعَمَلَاءُ: مزدوران / لِيَقْرَؤُوا: تا پراکنده کنند، تا تفرقه اندازند

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) «دشمن» اضافی است، اختلاف (← تفرقه)
- (۲) «مان» اضافی است، دستور گرفتیم (← به ما دستور داد)، «لَأَنْ» ترجمه نشده است، برای تفرقه‌افکنی (← برای این‌که تفرقه اندازند)
- (۳) دستور گرفتیم (مانند گزینه (۲))، آشنا شویم (← بشناسیم)، کَلَّا (← هر)، «بین» ترجمه نشده است.

۳۳ ۳

دوستنامه

فعل‌ها در باب‌های مختلف، ممکن است معانی مختلفی داشته باشند.

مثال:

إِبْتَعَدَ: دور شد (فعل لازم از باب «إِفْتَعَال»)
بَعَدَ: دور کرد (فعل متعدی از باب «تَفْعِيل»)

ترجمه کلمات مهم: تَعَرَّفَ: می‌شناسی / الشُّعُورُ بِـ: احساس کردن / يُحَذِّرُ: هشدار می‌دهد

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) «يَقْدِرُ» ترجمه نشده است.
- (۲) آشنایی داری (← می‌شناسی)، با هشدار (← هشدار می‌دهد): «يُحَذِّرُ» فعل است، دور می‌کند (← تا دور شوند)
- (۴) «به سرعت» در جای نادرستی از ترجمه آمده، با هشدار دادن (مانند گزینه (۲))، دور کند (مانند گزینه (۲))

۳۴ ۳

دوستنامه

در هنگام ترجمه، به نقش دستوری کلمات (المَحَلَّ الإِعْرَابِيَّ) آن‌ها دقت کنیم.

مَزَعَتْنَا الْكَبِيرَةَ: مزرعه بزرگ ما

صفت

مَزَعَتْنَا الْكَبِيرَةَ: مزرعه ما بزرگ است.

شبه

«ضدق» مبتدا و «قَوِي» خبر است.

ترجمه درست: دوستم نیرومند است که از گفته‌های دیگران تأثیر نمی‌پذیرد.

۳۵ ۴

دوستنامه

هنگام اضافه شدن اسم مثنی یا جمع مذکر سالم به اسمی دیگر (ضمیر هم نوعی اسم است)، «ن» آخر مثنی یا جمع مذکر سالم از آخر آن‌ها حذف می‌شود.

چشمانش: عَيْنَيْنِ + هِـا ← عَيْنَاهِا

مسلمانان جهان: مُسْلِمُونَ + الْعَالَمِ ← الْعَالَمِ

۲۹ ۲ بررسی وزن و نشانه‌های هجایی مصراع صورت سؤال:

از	ج	دا	یی	ها	ش	کا	یت	می	ک	ند
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-

بررسی وزن و نشانه‌های هجایی گزینه‌های (۱)، (۳) و (۴):

(۱)

جَهْد	کن	تا	رو	ی	شف	ل	نن	گ	ری
-	U	-	-	U	-	U	-	U	-

(۳)

ای	ب	خا	را	شا	د	با	شو	دی	ر	زی
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-

(۴)

یک	پ	یک	از	ذر	ذ	را	مد	آن	ن	گار
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-

بررسی وزن و نشانه‌های هجایی گزینه (۲):

دی	گ	را	جا	م	می	سو	زد	م	را	جاء
-	U	-	-	U	-	-	-	U	-	-

همان‌گونه که در تقطیع گزینه‌ها مشخص شده گزینه (۲) از سه بار (U -) ساخته شده ولی سایر گزینه‌ها از ۲ بار (U -) و یک بار (U -).

۳۰ ۱ تصویر مشترک بیت سؤال و گزینه‌های (۲)، (۳) و (۴): تصویر

بهار و سرسبزی و رویدن و طراوت.

تصویر گزینه (۱): تصویر زمستان و باد سرد و یخ زدن آب

زبان عربی (اختصاصی)

■ مناسب‌ترین گزینه را در جواب برای ترجمه یا تعریب یا واژگان مشخص کن (۳۷-۳۱):

۳۱ ۱

دوستنامه

فعل‌های ثلاثی مجرد و ثلاثی مزید که از یک ریشه (سه حرف) هستند، معمولاً معنای متفاوتی دارند و به این موضوع باید در ترجمه دقت کرد.

مثال:

جَلَسَ: نشست جَالَسَ: هم‌نشینی کرد
تَفَعَّلَ: سود رساند اِنْتَفَعَ: سود بُرد

ترجمه کلمات مهم: لَا تَجَالِسْ: هم‌نشینی نکن / الْجَهْلَالُ: نادانان / أَنْ يَنْفَعُوكَ: که به تو سود برسانند

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۲) نادان (← نادان‌ها؛ «الْجَهْلَالُ» جمع است)، هم‌نشینی نمی‌کنی (← هم‌نشینی نکن؛ «لَا تَجَالِسْ» فعل نهی است)، به جای سود رساندن (← که به تو سود برسانند)
- (۳) ننشین (← هم‌نشینی نکن)، ولی (← و)
- (۴) نادان (مانند گزینه (۲))، ننشین (مانند گزینه (۳))، از تو سود ببرند (← به تو سود برسانند)

دوستنامه

وزن «تفعّل» را می‌توان به دو صورت خواند:

تَفَعَّلَ: فعل ماضی، مفرد مذکر غایب، باب «تَفَعَّلَ»

تَفَعَّلَ: فعل مضارع، مفرد مؤنث غایب، باب «تَفَعَّلَ»

برای تشخیص این دو از یکدیگر، به جنسیت فاعل (مذکر و مؤنث) توجه می‌کنیم.

مثال:

تَكَلَّمَ المَعْلَمُ. (چون فاعل مذکر است، «تَكَلَّمَ» خوانده می‌شود.)

تَكَلَّمَ المَعْلَمَةُ. (چون فاعل مؤنث است، «تَكَلَّمَ» خوانده می‌شود.)

«تَعَلَّمَ: یاد می‌دهد» فعل مضارع از صیغه مفرد مؤنث غایب و از باب «تَفَعَّلَ»

است چون فاعل آن «المُدْرَسَةُ» مؤنث است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) «تَخَدَّثَ: سخن گفت» فعل ماضی از باب «تَفَعَّلَ» است.

(۲) «تَعَجَّبَ: تعجب کرد» فعل ماضی از باب «تَفَعَّلَ» است.

(۴) «تَفَرَّقَ: پراکنده شد» فعل ماضی از باب «تَفَعَّلَ» است.

دوستنامه

برای تشخیص نقش دستوری «فاعل» به ترتیب زیر اقدام می‌کنیم:

۱ فعل را ترجمه می‌کنیم.

۲ فاعل را با توجه به پرسش «چه کسی؟/چه چیزی؟» پیدا می‌کنیم.

مثال: یَسْأَلُ الطَّالِبُ المَعْلَمَ.

یَسْأَلُ: می‌پرسد چه کسی می‌پرسد؟ جواب: الطَّالِبُ

ترجمه عبارت سؤال: غده‌های زیادی در زبان گربه مایعی پاک‌کننده را ترشح

می‌کنند که با آن زخم بهبود می‌یابد.

با توجه به ترجمه، «الْبَرْح» فاعل برای فعل «يَلْتَحِمُ» است.

تاریخ

در دو قرن گذشته توجه و علاقه به تاریخ ایران در عهد باستان به

طور چشمگیری افزایش یافت و شمار زیادی از باستان‌شناسان و مورخان ایرانی

و غیرایرانی، تحقیقات گسترده‌ای را درباره تاریخ ایران در دوره باستان آغاز

کردند. آگاهی‌های تاریخی تازه‌ای که در نتیجه خوانده شدن خط‌های باستانی و

کاوش‌های باستان‌شناسی به دست آمد، نقش بسزایی در توجه و گرایش این

گروه از محققان به تاریخ آن دوره داشت.

۴۲ الف) سنگ‌نوشته شاپور یکم در کعبه زرتشت در نقش رستم ←

منابع دست اول (منابع نوشتاری ایرانی)

ب) کتاب‌ها، مقاله‌ها و طرح‌های پژوهشی دویست سال اخیر ← منابع دست دوم

ج) آثار مادی و دست‌ساخته‌های به جای مانده از ایرانیان باستان ← منابع

دست اول (منابع غیرنوشتاری)

د) خدای‌نامه‌ها ← منابع دست اول (منابع نوشتاری ایرانی)

دوستنامه

منابع غیرنوشتاری

منابع نوشتاری

منابع دست اول

(اصلی)

منابع دست دوم

(فرعی)

منابع تحقیق تاریخ ایران
در دوران باستان

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) تَدَوَّرَ (← تَدَوَّرَ، القیون (← غَنِيَهَا) اِنْجَاه (← اِنْجَاهات)

(۲) البومة (← الجرباء، غَبِيَهَا (← غَبِيَهَا)

(۳) تَدَوَّرَ (مانند گزینه (۱)، البومة (مانند گزینه (۲)، اِنْجَاه (مانند گزینه (۱))

دوستنامه

بعضی کلمات هر چند از عربی وارد فارسی شده‌اند، اما معنی متفاوتی در دو

زبان دارند.

مثال:

يَعْوُضُ: جبران می‌کند (دانش آموز به اشتباه «عوض می‌کند» را ترجمه

مناسبی می‌داند)

بررسی گزینه‌ها:

(۱) «نَشَرَ: پخش می‌کند» ≠ «تَجَفَّعَ: جمع می‌کند»

(۲) «يَعْوُضُ: جبران می‌کند» با «يُحَوِّلُ: تغییر می‌دهد» مترادف نیست.

(۳) جمع «الدُّنْبُ: دُم»، «الأَذْنَاب» است.

(۴) مفرد «الرُّيُوت: روغن‌ها»، «الرَّيْتُ» است.

دوستنامه

ترتیب قرار گرفتن حروف در کنار هم، کلماتی با معنی متفاوت می‌سازند.

مثال:

عُشِب: گیاه شَعَب: ملت

ترجمه و بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) ملت: بسیاری از حیوانات هنگام گرسنگی آن را می‌خورند مانند گاو. (کلمه

مناسب: «العُشْب: گیاه»)

(۲) مزدور: کسی که به نفع دشمنان کار می‌کند.

(۳) گرم و صمیمی: ویژگی نزدیکان و دوستان واقعی.

(۴) گمرک: اداره‌ای مسئول آن چه مسافران به خارج از کشور می‌برند.

■ گزینه مناسب را در پاسخ به سؤالات زیر مشخص کن (۴۰ - ۳۸):

دوستنامه

فعل را با مصدر اشتباه نگیریم. مصدر اسمی است که از آن فعل درست

می‌شود.

مثال:

إِخْرَاج: بیرون کردن (مصدر) أَخْرَجَ: بیرون کرد (فعل)

«إِنْتِاج: تولید کردن» مصدر از باب «إِفْعَال» است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) «أَنْزَلَ: نازل کرد» فعل ماضی از باب «إِفْعَال» است.

(۲) «يُخْرِجُ: بیرون می‌کند» فعل مضارع از باب «إِفْعَال» است.

(۴) «أَخْبَار: خبرها» بر وزن «أَفْعَال» است و مصدر نیست.

۱/۴۸ بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۲) کمبوجیه
(۳) داریوش یکم
(۴) خشایارشا

درسنامه

تذکر: کورش مدتی پس از به قدرت رسیدن، به آسیای صغیر لشکرکشی کرد و حکومت لیدی و سایر دولت - شهرهای آن‌جا را شکست داد و شهر ثروتمند سارد، پایتخت لیدی و تمام آسیای صغیر را به تصرف خود درآورد.

۴/۴۹ در پی تسخیر بابل، تمامی بین‌النهرین و نیز سرزمین‌های سوریه، فلسطین، فنیقیه (لبنان امروزی)، تحت فرمان هخامنشیان درآمد.

۲/۵۰ موارد «الف» و «د» مربوط به دوران پادشاهی اردشیر دوم و موارد «ب» و «ج» مربوط به دوران پادشاهی اردشیر سوم هستند.

درسنامه

- حکومت دچار تفرقه درونی شد.
- کورش کوچک سر به شورش برداشت.
- کورش کوچک را شکست داد.
- خوش‌گذران و راحت‌طلب بود.
- مصر از سیطره هخامنشیان خارج شد.

نکته: اردشیر سوم، مصر را دوباره ضمیمه قلمرو هخامنشی کرد.

جغرافیا

۱/۵۱ در مناطق داخلی، جنوبی و شرقی کشور ما، نواحی خشک و بیابانی قرار دارد. بارندگی کم و نامنظم، زیاد بودن توان تبخیر و تعرق و کمبود پوشش گیاهی، از ویژگی‌های اصلی مناطق خشک و بیابانی است.

بررسی گزینه‌ها:

- (۱) درست - درست
(۲) درست - نادرست (از عوامل ایجاد بیابان‌ها در ایران است.)
(۳) درست - نادرست (بارندگی نامنظم)
(۴) نادرست (داخلی، جنوبی و شرقی) - درست

۴/۵۲ بیابان لوت در روز ۲۷ تیرماه ۱۳۹۵ به عنوان اولین اثر طبیعی ایران در فهرست میراث جهانی یونسکو قرار گرفت. لوت در جنوب شرق ایران قرار دارد. بخش زیادی از این بیابان به دلیل قرارگیری در منطقه فشار زیاد جنب حاره‌ای، کم‌تر از ۳۰ میلی‌متر باران دارد.

درسنامه

نکته: لوت، یکی از خشک‌ترین بیابان‌های ایران است که در عین حال، یکی از گرم‌ترین مناطق کره زمین نیز به شمار می‌آید.

۲/۵۳ می‌دانیم که با افزایش هر ۱۰۰۰ متر ارتفاع، دمای هوا ۶ درجه سانتی‌گراد کاهش می‌یابد. اختلاف دمای سطح زمین با دمای قله کوه ۳۰ درجه سانتی‌گراد است.

$$\text{درجه } 30 = 10 + 20 = 10 - (-20)$$

$$30 \div 6 = 5 \Rightarrow 5 \times 1000 = 5000 \text{ متر}$$

۴/۴۳ بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) بر اثر یورش ویرانگر آشوری‌ها دچار فروپاشی شد.
(۲) در دوران هخامنشیان دوباره شکوه خود را بازیافت.
(۳) ایلامی‌ها در بخش شرقی قلمرو خود، واقع در استان فارس امروزی پایتخت دیگری به نام انشان یا انزان داشتند.

درسنامه

نکته: شوش در مرکز خوزستان، یکی از پایتخت‌های ایلامی‌ها بود.

۳/۴۴ ترتیب وقوع رویدادها بدین صورت است:

- (ب) کشت گیاهان و اهلی کردن جانوران ← ۱۲ هزار سال پیش
(ج) ساختن ظروف و ابزار سفالی ← ۸ هزار سال پیش
(الف) دست یافتن به فنون ذوب و قالبگیری مس ← ۵ تا ۷ هزار سال پیش

درسنامه

نکته: یافته‌های باستان‌شناسی نشان می‌دهد که مردم ایران از حدود ۸ هزار سال پیش با چکش‌کاری بر روی رگه‌های طبیعی مس، برخی ابزارها، به ویژه زیورآلات مسی می‌ساختند. بقایای کوره‌های ذوب و قالبگیری مس در برخی سکونتگاه‌ها بیانگر آن است که در حدود ۵ تا ۷ هزار سال پیش ساکنان این سکونتگاه‌ها، به فنون ذوب و قالبگیری مس دست یافته بودند.

۴/۴۵ بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) در این رابطه، اتفاق نظر وجود ندارد.
(۲) عده‌ای از مورخان احتمال می‌دهند که اقوام هند و اروپایی، نخست در علفزارهای واقع در شمال شرق فلات ایران و جنوب روسیه در حوالی دریایچه آرال می‌زیسته‌اند.
(۳) اقوام آریایی در حدود ۱۵۰۰ ق.م وارد فلات ایران شدند.

درسنامه

نکته: کاربرد واژه آریایی برای دیگر اقوام هند و اروپایی، به‌جز ایرانیان و هندیان درست نیست.

۳/۴۶ (الف) حکومت ماد در زمان فرمانروایی هئوخشتر، سومین پادشاه مادی به اوج قدرت رسید.
(ب) دهیوک شهر هگمتانه یا اکباتان (همدان امروزی) را بنا کرد و آن را مرکز حکومت خود قرار داد.

درسنامه

نکته: یورش‌ها و غارتگری‌های پیاپی آشوریان، زمینه اتحاد قبایل پراکنده ماد را فراهم آورد. از این‌رو رؤسای این قبایل، یکی از بزرگان مادی به نام دهیوک، که به اشتباه او را دیاکو می‌خواندند، را به پادشاهی برگزیدند.
نکته: آستیگ، پسر و جانشین هئوخشتر بود که لیاقت و درایت پدر را نداشت.

۱/۴۷ موارد «ب» و «د» درست و موارد «الف» و «ج» نادرست هستند. یکی از نوادگان هخامنش، به نام کورش (کورش دوم)، که بر انشان حکومت می‌کرد، قبیله‌های پارسی نارازی از سلطه مادی‌ها را متحد کرد. کورش، سپس با جلب حمایت بزرگان مادی، آستیگ را از میان برداشت و پادشاهی هخامنشیان را بنیان نهاد.

۵۷/۴ موارد «الف»، «ب» و «و» نمونه‌هایی از دریاچه‌های دائمی (۲) هستند و موارد «ج»، «د» و «ه» نمونه‌هایی از دریاچه‌های فصلی (۱) هستند.

درسنامه

دریاچه‌های ایران

♦ دریاچه‌های دائمی ایران

مثال: دریاچه ارومیه، دریاچه زریبار (زریوار)، دریاچه پریشان (فامور) و دریاچه مهارلو

♦ دریاچه‌های فصلی ایران

مثال: دریاچه مسیله، دریاچه نیریز، دریاچه هامون و دریاچه جازموریان

۵۸/۴ الف) در کوهستان‌های نزدیک به مناطق گرم و خشک شکل

می‌گیرد ← کانون آبگیر اتفاقی

ب) کانون آبگیری که حداقل در هشت ماه از سال در آن، بارش اتفاق می‌افتد

← کانون آبگیر دائمی

ج) کانون آبگیری که در فصول سرد سال، ذخیره برف خود را تا ابتدای ماه‌های

گرم سال حفظ می‌کند ← کانون آبگیر فصلی

د) بیش از ۵۰۰ میلی‌متر بارش داشته باشد ← کانون آبگیر دائمی

ه) بارش‌های کوتاه اتفاق می‌افتد و نوعی کانون آبگیر موقت است ← کانون آبگیر اتفاقی

درسنامه

بیش از ۵۰۰ میلی‌متر بارش داشته باشند

حداقل در هشت ماه از سال، این بارش‌ها اتفاق می‌افتد

در فصول سرد سال، ذخیره برف خود را تا ابتدای ماه‌های گرم سال حفظ می‌کنند

در این کانون آبگیر، به میزان بارش و زمان آن توجه نمی‌شود

در کوهستان‌های نزدیک به مناطق گرم و خشک، که گاهی بارش‌های کوتاه و اتفاقی رخ می‌دهد، نوعی کانون آبگیر موقت شکل می‌گیرد

۱- کانون‌های دائمی

۲- کانون‌های فصلی

۳- کانون‌های اتفاقی

انواع کانون‌های آبگیر

۵۹/۳ الف) مرکز صید و پرورش مروارید ← اهمیت خلیج فارس

ب) دسترسی به همه آب‌های آزاد جهان ← اهمیت دریای عمان

ج) وجود منابع عظیم نفت و گاز ← اهمیت خلیج فارس

د) تجارت دریایی ← اهمیت خلیج فارس و دریای خزر

درسنامه

تجارت دریایی

بهره‌برداری از منابع نفت و گاز

ویژگی‌های خاص محیط زیست

گردشگری

صید ماهی

دلایل اهمیت دریای خزر

درسنامه

عوامل مؤثر بر آب و هوای ایران

۱ موقعیت جغرافیایی

۲ میزان ارتفاع و جهت کوهستان‌ها

۳ ورود توده‌های هوا به کشور

۵۴/۳ الف) توده هوای مرطوب موسمی، برخی سال‌ها در دوره گرم از اقیانوس

هند به ایران نفوذ و موجب باران‌های سیلابی در جنوب شرق ایران می‌شود

ب) توده هوای سودانی در دوره سرد سال، رطوبت دریای سرخ را به کشور ما می‌آورد و باعث بارندگی می‌شود

درسنامه

توده‌های هوا که در طول سال وارد کشور ما می‌شوند

۱ توده هوای سرد و خشک سибیری

۲ توده هوای مرطوب غربی

۳ توده هوای مرطوب موسمی

۴ توده هوای سودانی

۵ توده هوای گرم و خشک

۵۵/۲ الف) جزیره قشم، بزرگ‌ترین جزیره این دریا است ← خلیج فارس

ب) عمق این دریا گاهی تا ۲۰۰۰ متر هم می‌رسند ← دریای عمان

ج) این دریا از بقایای دریای عظیم تتیس است که زمانی، بخش اعظم نیمکره شمالی را پوشانیده بود ← دریای خزر

د) طول آن حدود ۹۰۰ کیلومتر و عرض متوسط آن ۲۵۰ کیلومتر است ← خلیج فارس

ه) سطح آب این دریا از سطح آب‌های آزاد حدود ۲۸ متر پایین‌تر است ← دریای خزر

درسنامه

دریاهای ایران

در شمال و جنوب کشورمان، دریاهای مهمی قرار دارد. در شمال، دریای خزر و در جنوب، خلیج فارس و دریای عمان. دریاها از این نظر که ما را به سایر نقاط جهان متصل می‌کنند، بسیار اهمیت دارند، به گونه‌ای که ما در جنوب کشور از طریق دریای عمان با اقیانوس هند ارتباط داریم و در شمال، دریای خزر از طریق کانال دن - ولگا به دریای سیاه راه پیدا کرده است.

۵۶/۳ فقدان برنامه آمایش و مدیریت یکپارچه در کل حوضه آبریز

دریاچه، از مهم‌ترین دلایل کاهش آب دریاچه ارومیه است.

درسنامه

فقدان برنامه آمایش و مدیریت یکپارچه در کل حوضه آبریز دریاچه

توسعه سطح زیر کشت و بهره‌برداری مفرط از آب

افزایش جمعیت شهرها و روستاهای حوضه آبریز دریاچه ارومیه و افزایش نیاز به آب

تغییر اقلیم و پدیده خشکسالی

تخریب مراتع و پوشش گیاهی در حوضه آبریز دریاچه ارومیه

احداث فزاینده سد بر روی رودخانه‌های حوضه آبریز دریاچه

مهم‌ترین عوامل تهدیدکننده دریاچه ارومیه

۴ ۶۳ الف) نگاه دنیوی جهان متجدد و ارزش‌های آن به گونه‌ای است که هر دخل و تصرفی را در طبیعت مجاز می‌داند. انسان در این جهان، هر نوع تصرفی را برای بهره‌برداری بیشتر از طبیعت انجام می‌دهد.

ب) ارزش‌هایی که مردم یک جامعه از آن‌ها جانبداری می‌کنند و رعایت آن‌ها را لازم می‌دانند اما در عمل ممکن است برخی از آن‌ها را نادیده بگیرند، قلمرو آرمانی جهان اجتماعی را شکل می‌دهد.

ج) پدیده‌ای در یک جهان اجتماعی در قلمرو آرمانی قرار می‌گیرد و در جهان اجتماعی دیگری در قلمرو واقعی قرار دارد؛ مثلاً امنیت، برای یک کشور آشوبزده، پدیده‌ای در قلمرو آرمانی و برای یک جامعه بسامان، در قلمرو واقعی است.

د) بعضی ویژگی‌های هویتی هستند که در به دست آوردن آن‌ها نقشی نداریم اما می‌توانیم با تلاش و کوشش خود، آن‌ها را تغییر دهیم مانند منزلتی که از طریق خانواده‌مان به دست می‌آوریم و بانکش‌هایمان، آن را تغییر می‌دهیم.

دورستانه

قلمرو آرمانی و واقعی جهان اجتماعی

♦ قلمرو آرمانی جهان اجتماعی

ارزش‌هایی که مردم یک جامعه از آن‌ها جانبداری می‌کنند و رعایت آن‌ها را لازم می‌دانند اما در عمل ممکن است برخی از آن‌ها را نادیده بگیرند، قلمرو آرمانی جهان اجتماعی را شکل می‌دهد.

♦ قلمرو واقعی جهان اجتماعی

ارزش‌هایی که مردم به آن عمل می‌کنند، قلمرو واقعی جهان اجتماعی را می‌سازد.

۳ ۶۴ هویت هر جهان اجتماعی، براساس عقاید، آرمان‌ها و ارزش‌های کلان آن جهان اجتماعی شکل می‌گیرد و قواعد، هنجارها و نمادهای آن متناسب با عقاید، آرمان‌ها و ارزش‌ها سامان می‌یابند.

هر جهان اجتماعی براساس هویت خود، با طبیعت و بدن آدمی تعامل می‌کند. مثلاً نگاه دنیوی جهان متجدد و ارزش‌های آن به گونه‌ای است که هر دخل و تصرفی را در طبیعت مجاز می‌داند و یا جهان معنوی اسلام، طبیعت را به عنوان موجودی زنده، آیت و نشانه خداوند محسوب می‌کند.

۲ ۶۵ افراد در پاسخ به پرسش «کیستی» خودشان را معرفی می‌کنند و ممکن است در معرفی خود به ویژگی‌هایی اشاره کنند که آن‌ها اکتسابی یا انتسابی، فردی یا اجتماعی و ثابت یا متغیر می‌باشند.

ویژگی‌های «معلم بودن»، «دختر یا پسر بودن»، «ایرانی بودن» و «گروه خونی AB»، به ترتیب با ابعاد و ویژگی‌های هویتی «اکتسابی، اجتماعی و متغیر»، «انتسابی، فردی و ثابت»، «انتسابی، اجتماعی و ثابت» و «فردی، انتسابی و ثابت» ارتباط دارند.

دورستانه

تجارت دریایی

وجود منابع عظیم نفت و گاز

انواع ماهی و میگو

از مهم‌ترین مراکز صید و پرورش مروارید

دلایل اهمیت خلیج فارس

امکان دسترسی به همه آب‌های آزاد جهان

حمل و نقل کالا و مسافر از طریق راه‌های دریایی

مشاغل صیادی و پرورش ماهی و میگو

دلایل اهمیت دریای عمان

۳ ۶۶ بررسی عبارت‌های نادرست:

الف) در ایران، بیشتر بارش‌ها در اواخر فصل پاییز تا اوایل فصل بهار می‌بارد.

ب) با توجه به تاهمواری‌ها و جهت آن‌ها، هر چه از غرب به شرق کشور برویم، مقدار آب رودها کم‌تر می‌شود.

دورستانه

نکته: آب موجود در کشور ما از ریزش‌های جوی تأمین می‌شود. در فصول سرد سال، ریزش برف و باران به صورت جریان آب رودها، منابع آب کشور را تغذیه می‌کند و در فصول گرم، آب‌های فرورفته در زمین به صورت چشمه، چاه و قنات، آب مورد نیاز ساکنان بخش‌های مختلف را تأمین می‌نمایند.

جامعه‌شناسی

۱ ۶۱ حق و باطل بودن هر لایه از جهان اجتماعی، با علم متناسب با همان لایه شناخته می‌شود. مثلاً درست یا نادرست بودن شیوه مدارای بیماران را با روش‌های تجربی می‌توان شناخت.

اگر جوامع حقایق را نشناسند و به آن ایمان نیاورند و مطابق آن عمل نکنند یا اگر ایمان خود را نسبت به حقایق از دست بدهند، از حق گسسته و به سوی باطل گام برمی‌دارند.

۲ ۶۲ در جهان اسلام، عمل به حق و پرهیز از باطل، مهم‌ترین آرمان‌ها و ارزش‌های اجتماعی هستند. واقعیت‌ها و آرمان‌های جهان اجتماعی براساس این دو ارزش، به دو نوع حق و باطل تقسیم می‌شود.

آرمان‌های جهان اجتماعی در ارزش‌ها متبلور می‌شود. مثلاً آرمان جهان اسلام، توحید است. جامعه‌ای، آزادی را آرمان خود می‌بیند و جامعه‌ای دیگر، عدالت را آرمان خود می‌بیند.

برنامه‌ریزان فرهنگی هر جامعه، همواره تلاش می‌کنند تا از طریق تعلیم و تربیت، زمینه تحقق بیشتر آرمان‌ها و ورود آن‌ها به قلمرو واقعی جهان اجتماعی را فراهم کنند.

دورستانه

نکته: قلمرو واقعی و آرمانی جهان اجتماعی به روی یک‌دیگر گشوده‌اند و مرز آن‌ها براساس عمل مردم تغییر می‌کند. هر اندازه مردم مطابق ارزش‌ها عمل کنند، به همان اندازه آرمان‌ها وارد قلمرو واقعی جهان اجتماعی می‌شوند. اما اگر مردم به ارزش‌هایی که در قلمرو آرمانی جامعه، رعایت آن‌ها را لازم می‌دانند، عمل نکنند، قلمرو واقعی از آرمان‌ها فاصله می‌گیرد.

منطق

۷۱ ۴ تمثیل یکی از روش‌ها در توضیح و فهم مطالب است و مثال‌های مختلفی از ادبیات، روان‌شناسی و صنایع هوایی برای آن می‌توان ذکر کرد. تمثیل با استدلال تمثیلی متفاوت است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) تمثیل همان استدلال تمثیلی نیست، بنابراین این دو واژه به لحاظ معنایی تفاوت دارند.
- (۲) تشبیه در ادبیات همان تمثیل است، نه استدلال تمثیلی. کلیله و دمنه، مرزبان‌نامه و منطق‌الطیر، آکنده از داستان‌های تمثیلی است، نه استدلال تمثیلی منطقی.
- (۳) تمثیل همان استدلال تمثیلی نیست.

دورسنامه

ویژگی‌های تمثیل و استدلال تمثیلی

- میان تمثیل و استدلال تمثیلی تفاوت وجود دارد.
- مبنای استدلال‌های تمثیلی این است که «باید با موارد مشابه برخورد مشابه کرد» اما تمثیل برای تقریب مطلب به ذهن مناسب است.
- تمثیل یکی از روش‌ها در توضیح و فهم مطالب است. (ابزاری آموزشی برای توضیح و انتقال بهتر مفاهیم) پس تمثیل برای فهمیدن خوب است، اما برای اثبات کردن کافی نیست.
- تمثیل همان تشبیه است که در علوم مختلف به کار می‌رود و برای آموزش نیز بسیار مفید است.
- استدلال تمثیلی ضعیف است. شاید دو استدلال تمثیلی متناقض وجود داشته باشد و هر کس می‌تواند بسته به سلیقه خود از شایه‌ها به نتیجه دلخواه برسد.
- آن‌چه در منطق استدلالی ضعیف معرفی می‌شود، استدلال تمثیلی (یعنی استدلال کردن براساس یک تمثیل) است، نه خود تمثیل.
- مواردی از کاربرد تمثیل: در ادبیات (کلیله و دمنه، مرزبان‌نامه)، در روان‌شناسی و مشاوره (بیان و حل داستان‌های مشابه)، در صنایع هوایی (تشبیه‌ساز پرواز)

۷۲ ۱ این استدلال که «انسان‌های سالخورده مانند تلفن‌های قدیمی‌اند؛ بنابراین باید کنار گذاشته شوند» به وضوح، یک مغالطه تمثیلی ناروا است، چرا که بین دو امر کاملاً متفاوت (انسان‌ها و تلفن‌ها) مقایسه نامناسبی انجام داده است. برای مقابله با مغالطه تمثیل ناروا، می‌توان از دو روش «توجه به وجوه اختلاف» و «یافتن استدلال تمثیلی مخالف» استفاده کرد. در مثال گزینه (۱)، هم می‌توان به وجوه اختلاف اشاره کرد و گفت که انسان‌ها دارای تجربه، خرد و ارزش انسانی هستند، برخلاف تلفن‌های قدیمی که صرفاً ابزار فناوری محسوب می‌شوند و هم می‌توان استدلال تمثیلی مخالف ارائه داد و گفت که انسان‌های سالخورده مانند کتاب‌های نفیس و ارزشمند هستند که با گذشت زمان، بر ارزش آن‌ها افزوده می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۲ و ۳) برای مقابله با مغالطه تمثیل ناروا، می‌توان از دو روش «توجه به وجوه اختلاف» و «یافتن استدلال تمثیلی مخالف» استفاده کرد، در حالی‌که در این گزینه‌ها فقط از یک روش استفاده شده است.
- ۴) برای مقابله با مغالطه تمثیل ناروا، می‌توان از روش «یافتن استدلال تمثیلی مخالف» نه «یافتن استدلال تمثیلی موافق» استفاده کرد.

۶۶ ۴ الف) حقایق هر چند خود ثابت‌اند ولی از جهت قرار گرفتن در قلمرو آرماتی و واقعی، تغییرپذیرند؛ یعنی برای جهان‌های اجتماعی، امکان انحراف از حق و پذیرش باطل وجود دارد.

ب) بازتولید هویت اجتماعی، به معنای انتقال آن از نسلی به نسل دیگر است به گونه‌ای که علی‌رغم گذر زمان و پذیرش تغییرات، ویژگی‌های اساسی آن پایدار می‌ماند و دوام می‌آورد.

ج) در تمامی بخش‌های جهان اجتماعی، سازوکارهایی برای نظارت بر اعضا وجود دارد. عضویت در جهان اجتماعی، همواره با نظارت و کنترل اجتماعی همراه است.

د) حق و باطل بودن ارزش‌ها و عقاید کلان درباره انسان و جهان را با روش‌ها و علوم تجربی نمی‌توان شناخت. علوم مبتنی بر عقل و وحی، دو ابزار مهم برای شناخت عقاید و ارزش‌ها هستند.

۶۷ ۱ هر فرد در یک جهان اجتماعی متولد می‌شود که به وسیله نسل‌های قبل از او ایجاد شده است. جهان اجتماعی پس از تولد هر فرد، بخشی از هویت اجتماعی او را تعیین می‌کند؛ یعنی آن فرد را به عنوان یکی از اعضای خود به رسمیت می‌شناسد.

جهان اجتماعی برای فرد، ویژگی‌هایی متناسب با موقعیتی که در آن قرار گرفته است، در نظر می‌گیرد. در این زمینه می‌توان به صدور شناسنامه برای نوزادان اشاره کرد.

۶۸ ۳ به مجموعه فعالیت‌هایی که برای پذیرش فرهنگ جامعه و انطباق افراد با انتظارات جامعه انجام می‌گیرد، کنترل اجتماعی می‌گویند. هر جهان اجتماعی که روش‌های مناسبی برای کنترل اجتماعی نداشته باشد، در معرض آسیب‌های بیشتری قرار می‌گیرد، بازتولیدش با مشکل مواجه می‌شود و دوام و بقای آن تهدید می‌شود.

۶۹ ۲ انتظارات جامعه از طریق الگوهای عمل یا همان هنجارها در حقوق و تکالیف مربوط به نقش‌های اجتماعی نمودار می‌شوند و افرادی که این نقش‌ها را برعهده می‌گیرند، باید با رعایت آن‌ها، انتظارات جامعه را برآورده سازند. به فرآیندی که هر فرد برای مشارکت در زندگی اجتماعی دنبال می‌کند و مسیری که برای شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد طی می‌شود، جامعه‌پذیری می‌گویند. فرآیند جامعه‌پذیری همیشه به طور کامل انجام نمی‌گیرد و با موفقیت همراه نیست و برخی افراد به طور کامل جامعه‌پذیر نمی‌شوند.

۷۰ ۴ جهان اجتماعی برای بقا و تداوم، اعتقادات، ارزش‌ها و شیوه زندگی خود را به فرد آموزش می‌دهد. فرد نیز برای مشارکت در جهان اجتماعی، شیوه زندگی در آن را می‌آموزد و به تدریج با موقعیتش در جهان اجتماعی و حقوق و تکالیفی که برعهده دارد، آشنا می‌شود.

همان‌گونه که هویت فرهنگی جهان متجدد با هویت روانی و اخلاقی معنوی ناسازگار است، هویت اخلاقی و الهی انسان نیز نمی‌تواند با هویت دنیوی جهان متجدد سازگاری داشته باشد.

تشویق و تنبیه به دو شیوه رسمی و غیررسمی انجام می‌شود. شیوه غیررسمی آن بیشتر در خانواده، همسالان یا به وسیله عموم افراد جامعه انجام می‌شود و آثار و نتایج عمیق‌تری دارد.

وجود نظریات متفاوت درباره هویت، نشانه این است که امکان خطا و اشتباه در شناخت هویت وجود دارد.

دورسنامه

تشویق و تنبیه به دو شکل انجام می‌شود

روش غیررسمی

این روش توسط خانواده، همسالان یا عموم مردم انجام می‌گیرد. این روش آثار و نتایج عمیق‌تری دارد.

روش رسمی

این روش توسط سازمان‌ها و مؤسسات اجتماعی صورت می‌گیرد، مانند: ادارات، پلیس و زندان و ...

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) اصطلاح «قوی» و «ضعیف» عمدتاً در حوزه استدلال‌های استقرایی به کار می‌روند. در استدلال‌های قیاسی، ما از اصطلاح «معتبر» و «نامعتبر» استفاده می‌کنیم، بنابراین اصطلاح «قوی» و «ضعیف» مخصوص استدلال‌های استقرایی است، نه همه استدلال‌ها.
- (۲) این ویژگی فقط برای استدلال قیاسی (معتبر) صادق است، نه برای هر نوع استدلالی. در استدلال‌های استقرایی، حتی اگر مقدمات کاملاً صادق باشند، نتیجه تنها محتمل است و صدق آن ضروری نیست.
- (۴) در قیاس، مقدمات از نتیجه حمایت مطلق می‌کنند؛ یعنی اگر کسی مقدمات را بپذیرد، ضرورتاً باید نتیجه را هم بپذیرد.

دورستانه

انقسام استدلال

استدلال قیاسی

- اگر مقدمات صادق (معتبر) باشند، نتیجه به طور ضروری و قطعی صادق خواهد بود. (رابطه مقدمات با نتیجه ضروری است نه احتمالی.)
- حمایت مطلق مقدمات از نتیجه. (درباره آن از اصطلاح «قوی» و «ضعیف» استفاده نمی‌شود.)
- از کلی به جزئی رسیدن.
- استدلال استقرایی
- استدلالی که مقدمات آن، تنها احتمال درستی نتیجه را فراهم می‌سازد، نه قطعیت آن را.
- حمایت نسبی مقدمات از نتیجه. (قدرت استدلال به میزان پشتیبانی مقدمات از نتیجه بستگی دارد.)
- درباره آن از اصطلاح «قوی» و «ضعیف» استفاده می‌شود. (براساس میزان حمایتی که مقدمات از نتیجه انجام می‌دهند، آن را به قوی و ضعیف تقسیم می‌کنند.)
- بر سه قسم است: استقرای تمثیلی، استقرای تعمیمی و استنتاج بهترین تبیین.
- استقرای تمثیلی، استدلالی است که برای رسیدن به نتیجه از تمثیل استفاده می‌کند. (سیر از جزئی به جزئی)
- استقرای تعمیمی: استدلالی است که در آن با مشاهده چند مورد جزئی، حکمی کلی صادر می‌شود. (سیر از جزئی به کلی)
- استنتاج بهترین تبیین: استدلالی است که در آن، احتمالات مختلفی بررسی می‌شود و با حذف تبیین‌های اشتباه، بهترین تبیین به دست می‌آید.

۷۴ / ۴

- از آن‌جا که در استقرای تعمیمی، تک‌تک جامعه آماری را بررسی نمی‌کنیم و از نمونه‌های تصادفی استفاده می‌کنیم، مبنای آن براساس تخمین بنا شده است و نمی‌توان نتیجه یقینی از آن گرفت. به عبارت دیگر، از استقرا هرگز ضرورت منطقی (یعنی قطعیت مانند استدلال قیاسی) به دست نمی‌آید. حتی قوی‌ترین استدلال استقرایی نیز فقط احتمال بالا را نتیجه می‌دهد، نه ضرورت قطعی، بنابراین واژه «ضرورت» در گزینه (۴)، آن را نادرست کرده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) در این گزینه، شرایط استقرای تعمیمی قوی به درستی ذکر شده است.
- (۲) عبارت این گزینه، دقیقاً مطابق با تعریف مغالطه تعمیم شتابزده است.
- (۳) این گزینه، توصیف درستی از نقش استدلال‌های استقرایی قوی در علوم تجربی ارائه می‌دهد.

دورستانه

استقرای تمثیلی، مغالطه تمثیل ناروا و شیوه‌های مقابله با آن

استقرای تمثیلی

- استقرای تمثیلی، یک استدلال ضعیف است.
- استقرای تمثیلی مبتنی بر مشابهت ظاهری بین دو امر جزئی است.
- به صرف مشابهت ظاهری میان دو امر جزئی، نمی‌توان احکام یکی را بر دیگری تسری داد.
- هر چه وجوه مشابهت میان دو امر بیشتر باشد، استقرای تمثیلی قوی‌تر است.
- حتی با وجود مشابهت زیاد میان دو امر جزئی، نتیجه استقرای تمثیلی باز هم قطعی نیست. (یعنی نتایج استقرای تمثیلی همواره احتمالی بوده و قطعی نیستند.)
- استدلال تمثیلی می‌تواند منجر به مغالطه شود که آن را «مغالطه تمثیل ناروا» می‌نامند.

مغالطه تمثیل ناروا

- در مواردی که مشابهت میان دو چیز بسیار کم باشد، اگر حکم چیزی را به چیز دیگر چه به صورت عمد و یا غیرعمد نسبت دهیم و یا نتیجه این نوع استدلال را یقینی بدانیم، دچار مغالطه تمثیل ناروا شده‌ایم.

شیوه‌های مقابله با مغالطه تمثیل ناروا

- توجه به وجوه اختلاف: پیدا کردن تفاوت‌های اساسی بین دو چیز. یعنی نشان دهیم که دو امر در حقیقت هم‌سرخ نیستند و تفاوت‌های بنیادین دارند. مثال برای مغالطه تمثیل ناروا: کتاب‌های قدیمی مانند کالای خوراکی‌اند که تاریخ مصرف آن‌ها گذشته است؛ بنابراین قابل استفاده نیستند. توجه به وجوه اختلاف: برخی از کتاب‌های قدیمی جزء میراث فکری بشرند و مطالب آن‌ها هنوز صحیح هستند.
- یافتن استدلال تمثیلی مخالف: ارائه یک استدلال متضاد که نتیجه عکس می‌دهد. استدلالی در جهت عکس نتیجه غلط بیاوریم تا ضعف آن روشن شود. مثال مغالطه تمثیل ناروا: کتاب‌های قدیمی مانند کالای خوراکی‌اند که تاریخ مصرف آن‌ها گذشته است؛ بنابراین قابل استفاده نیستند. یافتن استدلال تمثیلی مخالف: کتاب‌های قدیمی مانند اشیای قدیمی ارزشمندی هستند که باید به دقت از آن‌ها نگهداری کرد.

۷۳ / ۲

در منطق، استدلال‌ها را به دو دسته تقسیم می‌کنند:

- ۱- استدلال قیاسی: در این استدلال، رابطه‌ای ضروری و قطعی بین مقدمات و نتیجه برقرار است. (در مورد این قسم از استدلال، از اصطلاح «قوی» و «ضعیف» استفاده نمی‌شود، بلکه از «معتبر» و «نامعتبر» استفاده می‌کنیم.)
- ۲- استدلال استقرایی: در این استدلال، رابطه‌ای احتمالی و حمایتی بین مقدمات و نتیجه برقرار است. (در این نوع استدلال است که برای سنجش میزان این حمایت، از اصطلاح «قوی» و «ضعیف» استفاده می‌شود.) بنابراین در یک استدلال استقرایی قوی، اگر مقدمات صادق باشند، نتیجه به احتمال بسیار زیاد صادق خواهد بود (هر چند تضمین قطعی وجود ندارد). این «احتمال» یا «میزان پشتیبانی» دقیقاً چیزی است که قدرت استدلال را مشخص می‌کند. پس این بیان به طور دقیق، ویژگی اصلی استدلال استقرایی را بیان می‌کند و متمایزکننده «استدلال استقرایی قوی» از «استدلال استقرایی ضعیف» است. به همین دلیل گفته می‌شود که هر چه مقدمات احتمال درست بودن نتیجه را بیشتر کنند، استدلال قوی‌تر است، بنابراین می‌توان گفت که قدرت استدلال به میزان پشتیبانی مقدمات از نتیجه بستگی دارد.

ویژگی‌های استنتاج بهترین تبیین

- قطعی نیست. (احتمالی است).
- شبیه روش کارآگاهی است.
- در زندگی روزمره کاربرد دارد.
- در مسائل علمی و در جهت بررسی فرضیه‌های علمی استفاده می‌شود.

۴/۷۶ در تعریف قضیه می‌گوییم جمله بامعنایی است که دربارهٔ مطلبی خبر می‌دهد و می‌توانیم در مورد صدق (درستی) یا کذب (نادرستی) آن سخن بگوییم. پس می‌توان گفت هر قضیه، یک جمله خبری است، اما هر جمله‌ای، لزوماً قضیه نیست، زیرا جملات انشایی، شرایط قضیه بودن را ندارند.

بررسی مثال‌گزیده‌ها:

- جملات انشایی اصلاً قضیه محسوب نمی‌شوند.
- قضیه هم شامل جملات خبری صادق و هم شامل جملات خبری کاذب می‌شود، یعنی قضیه قابلیت صدق و کذب دارد، نه فقط صدق.
- هر قضیه‌ای یک جمله (جمله خبری دارای قابلیت صدق و کذب) است، اما بعضی جملات قضیه هستند (جملات خبری دارای قابلیت صدق و کذب) و بعضی جملات قضیه نیستند (جملات انشایی)، بنابراین رابطه آن‌ها «عموم و خصوص مطلق» است.

دوستانه

رابطه قضیه و جمله در منطق

- **تعریف جمله و انواع آن:** کلمه یا مجموعه‌ای از کلمات است که پیامی را می‌رساند. انواع آن شامل خبری (دربارهٔ واقعیت یا عدم واقعیت عالم خارج خبر می‌دهند) است و انشایی (بیانگر تمایلات، احساسات، خواسته‌ها و اموری از این دست مانند جملات امری، پرسشی، عاطفی و ...).
- **تعریف قضیه:** جمله بامعنایی که دربارهٔ چیزی خبر می‌دهد و می‌توان دربارهٔ صدق یا کذب آن سخن گفت. (جملات خبری معنادار که بتوان صدق یا کذب آن‌ها را بررسی کرد).
- **رابطه قضیه و جمله:** عموم و خصوص مطلق؛ یعنی «همه قضایا، جمله‌اند»، اما «همه جملات قضیه نیستند».
- **نتیجه‌گیری:** از آن‌جا که وظیفه منطق جلوگیری از خطای اندیشه است و جمله‌های انشایی را نمی‌توان صادق یا کاذب دانست، این دسته از جمله‌ها در منطق بررسی نمی‌شوند، بنابراین در منطق، تنها از جملات خبری که قابلیت صادق یا کاذب بودن را دارند، استفاده می‌شود. به جملات بامعنایی که دربارهٔ چیزی خبر می‌دهند و می‌توانیم دربارهٔ صدق یا کذب آن‌ها سخنی بگوییم، «قضیه» می‌گویند.

۱/۷۷ جمله «الف» بیانگر یک قضیهٔ حملی است، اما جمله «ب» نشان‌دهندهٔ یک قضیهٔ شرطی است، بنابراین این دو جمله با هم تفاوت ساختاری دارند.

بررسی مثال‌گزیده‌ها:

- ۲ و ۳ چون هر دو جمله خبری و قابل بررسی از نظر صدق و کذب هستند، بنابراین هر دو جمله در منطق، «قضیه» محسوب می‌شوند و تفاوت آن‌ها در این است که یکی حملی و دیگری شرطی است.
- ۴ جمله «الف» یک قضیهٔ حملی است. در دانش منطق، قالب کلی قضیهٔ حملی به صورت «الف ب است» (رابطهٔ ایجابی) یا «الف ب نیست» (رابطهٔ سلبی) نمایش داده می‌شود. (بیانگر ثبوت یا نفی ویژگی برای موضوع است).

دوستانه

استقرای تعمیمی

• **تعریف استقرای تعمیمی:** با مشاهدهٔ چند مورد جزئی، حکمی کلی به دست می‌آید. یعنی از مشاهدهٔ چند مورد خاص، حکم خود را به سایر نمونه‌ها تعمیم می‌دهیم.

• **شرایط استقرای تعمیمی قوی:**

- ۱- نمونه‌ها باید تصادفی باشد.
- ۲- نمونه‌ها باید متفاوت بوده و بیانگر همهٔ طیف‌های مختلفی باشند که در جامعه آماری ما وجود دارند.
- ۳- تعداد نمونه‌ها باید نسبت به کل جامعه آماری، نسبت مناسبی داشته باشند.
- **تعریف مغالطهٔ تعمیم شتابزده:** در صورتی که شرایط این نوع از استقرا رعایت نشود (نمونهٔ غیرتصادفی، متفاوت نبودن نمونه‌ها، نمونهٔ ناکافی) و یا حکم آن یقینی فرض شود، دچار مغالطهٔ «تعمیم شتابزده» شده‌ایم.
- **نقش استقرای تعمیمی قوی در علوم تجربی:** دانشمندان علوم تجربی تلاش می‌کنند با استفاده از استدلال‌های استقرایی قوی، مبنایی برای علوم تجربی فراهم آورند. به عنوان مثال در فیزیک و شیمی با انجام آزمایش‌های متعدد در آزمایشگاه، قوانین کلی علمی تأیید می‌شوند.

۳/۷۵ در استدلال گزینۀ (۳)، ما از چند مورد خاص و جزئی به یک قانون کلی می‌رسیم، بنابراین با استقرای تعمیمی روبه‌رو هستیم، در استدلال‌های سایر گزینۀها، استنتاج بهترین تبیین به کار رفته است.

بررسی مثال‌گزیده‌ها:

- ۱) در این گزینۀ، فرد از مشاهدهٔ دیر کردن دوستش به یک علت محتمل یعنی خرابی ماشینش، می‌رسد، اما این نتیجه قطعی نیست و احتمالات دیگری هم چنان وجود دارند، مانند این‌که خواب مانده است، یا اتفاقی خاص برایش پیش آمده است.
- ۲) در این گزینۀ، از خواندن پیام به یک علت محتمل یعنی دزدیده شدن گوشی می‌رسد، اما این نتیجه قطعی نیست و احتمالات دیگری هم چنان وجود دارند، مانند این‌که او در این مدت مشغول بوده و وقت نکرده پیام را بخواند یا گوشی‌اش خاموش بوده است.
- ۴) در این گزینۀ، از شکسته شدن پنجره و به هم ریختن وسایل به یک علت محتمل یعنی دزد آمده، می‌رسد، اما این نتیجه قطعی نیست و احتمالات دیگری هم چنان وجود دارند، مانند وزیدن باد شدید یا طوفان که سبب شکسته شدن شیشهٔ پنجره و به هم ریختن وسایل شده است.

دوستانه

استنتاج بهترین تبیین

• تعریف استنتاج بهترین تبیین

- استنتاج بهترین تبیین، نوعی استدلال استقرایی است که در آن: ابتدا با یک پدیده روبه‌رو می‌شویم. سپس چندین تبیین و فرضیهٔ محتمل برای توضیح آن ارائه می‌دهیم و در نهایت با مقایسه و ارزیابی احتمالات مختلف و با حذف تبیین‌های اشتباه، بهترین و محتمل‌ترین تبیین را انتخاب می‌کنیم.

• مراحل استنتاج بهترین تبیین

- مشاهدهٔ یک پدیده
- فهرست تبیین‌های ممکن و احتمالی
- ارزیابی و مقایسه و حذف تبیین‌های اشتباه
- انتخاب بهترین تبیین

مثال:

- سیل غمت خانه دل را ببرد. تبدیل آن به قضیه‌ای با فعل ربطی (فعل جمله را باید به «است» تبدیل کرد؛ سیل غمت برنده خانه دل است.

محمول: برنده خانه دل

- هیچ‌کس به کلاس نیامد. تبدیل آن به قضیه‌ای با فعل ربطی (فعل جمله را باید به «نیست» تبدیل کرد؛ هیچ‌کس آمده به کلاس نیست.

محمول: آمده به کلاس

۷۹ ۲

تشخیص قضیه شخصی از محصوره از طریق جزئی یا کلی بودن موضوع قضیه به دست می‌آید. اگر موضوع قضیه، مفهومی جزئی باشد، قضیه ما «شخصیه» خواهد بود، اما اگر موضوع قضیه، مفهومی کلی باشد، قضیه ما «محصوره» خواهد بود. همچنین اگر محمول قابل حمل بر تک‌تک مصادیق موضوع باشد، قضیه محصوره است، اما اگر محمول قابل حمل بر تک‌تک مصادیق موضوع نباشد، قضیه شخصی است. هنگامی که درباره یک مجموعه مشخص سخن می‌گوییم، قضیه شخصی خواهد بود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱ و ۳ در تعریف و مثال تطابق ندارند. یعنی مثال گزینه (۱) باید برای گزینه (۳) و مثال گزینه (۳) باید برای گزینه (۱) ذکر شود.
۴ «سور» در قضایا، محصوره می‌آید، نه در اقسام قضایای حملی؛ زیرا قضیه شخصی، سور ندارد.

درسنامه

تقسیم‌بندی اصلی قضایای حملی

• قضایای حملی از دو نظر طبقه‌بندی می‌شوند:

♦ از نظر کیفیت (مربوط به نسبت محمول به موضوع)

- در صورتی که رابطه قضیه ایجابی باشد (مانند: است)، قضیه را «موجبه» می‌نامند.
- در صورتی که رابطه قضیه سلبی باشد (مانند: نیست)، قضیه را «سالبه» می‌نامند.

♦ از نظر کمیت (مربوط به مقدار و شمول موضوع)

اقسام قضیه حملی بر اساس موضوع

♦ قضیه شخصی

• تعریف: موضوع قضیه، مفهومی جزئی است.

• ویژگی: این قضایا سورپذیر نیستند.

• نحوه تشخیص:

- اگر کسی درباره یک مجموعه مشخص سخن بگوید، قضیه مورد نظرش شخصی خواهد بود.

مثال: «گل‌های مریم این باغ سی گل است.»

- قضیه‌ای که موضوع آن یک مصداق معین و جزئی باشد:

* اسم خاص اول جمله (موضوع جمله): امام رضا (ع)، امام هشتم ما شیعیان است.

* موضوعی که با صفات اشاره «این» یا «آن» مشخص شده است: این کتاب خواندنی است.

* هنگامی که مفهوم یا قضیه‌ای را داخل گیومه قرار می‌دهیم و درباره آن سخن می‌گوییم، به معنای «این مفهوم» یا «این کلمه» یا «این قضیه» است؛ پس عبارتی که از آن پدید می‌آید، قضیه شخصی خواهد بود.

مثال: «سیمرغ» شش حرف ندارد - «آلمانی» فارسی است - «برف سفید است» صادق است.

- اشاره به خود لفظ: شیر برعکس ریش است - کباب ۴ حرف دارد.

- یک مجموعه کاملاً مشخص: محمول بر کل مجموعه به صورت یک کل حمل می‌شود. در این حالت، چون موضوع مشخص و محدود است، قضیه شخصی است.

درسنامه

اقسام قضیه در منطق

♦ قضیه حملی

• تعریف: در آن، به ثبوت یا نفی محمولی برای موضوعی حکم می‌شود.

• ساختار: موضوع + محمول + نسبت (محمول برای موضوع اثبات یا نفی می‌شود).

مثال: «هر مثلث سه زاویه دارد» (این نوع قضایا موضوع و محمول مشخص دارند و تنها یک نسبت میان آن‌ها برقرار است).

♦ قضیه شرطی

• تعریف: در آن به اتصال یا انفصال میان دو نسبت حکم شده است. (در آن، میان دو قضیه مستقل، اتصال یا انفصال برقرار می‌شود).

• ساختار: «اگر (مقدمه) آن‌گاه (نتیجه)» و «یا ... یا ...» (میان دو نسبت یا دو قضیه ارتباط برقرار می‌کند).

مثال: «اگر شکلی مثلث باشد، آن‌گاه سه زاویه خواهد داشت.»؛ در این‌جا دو قضیه داریم: «مثلث شکل است»، «مثلث سه زاویه دارد» و رابطه میان این دو مشروط است.

۷۸ ۱

قضیه حملی: روزگار، پاداش اندیشه نیک را می‌دهد.

فعل غیرربطی: می‌دهد.

تبدیل قضیه به فعل ربطی: روزگار پاداش‌دهنده اندیشه نیک است. محمول: پاداش‌دهنده اندیشه نیک (ردگزینه‌های (۲) و (۴))

قضیه حملی: در پی دگرگونی اندیشه، رفتار دگرگون می‌گردد. موضوع: رفتار (ردگزینه‌های (۲) و (۴))

قضیه حملی: خطا را پذیرفت. (در واقع قضیه این‌گونه است: او پذیرنده خطا بود) موضوع: او (ردگزینه‌های (۲) و (۳))

درسنامه

قضیه حملی و اجزای آن

♦ قضیه حملی:

• تعریف: همان جمله خبری در ادبیات (مکرب تام خبری) است.

• اجزا: موضوع، محمول و رابطه (نسبت). در منطق، قضیه حملی باید ساختار «موضوع + محمول + رابطه» را داشته باشد.

♦ موضوع قضیه حملی

• تعریف: چیزی که درباره آن حکم می‌شود.

• نحوه تشخیص: اگر جمله را در قالب «الف ب است» قرار دهیم، موضوع معمولاً در آغاز جمله می‌آید.

♦ محمول قضیه حملی

• تعریف: آن چه (ویژگی) که به موضوع نسبت داده می‌شود.

• نحوه تشخیص: تشخیص محمول در یک قضیه حملی به ساختار آن قضیه و رابطه (فعل) قضیه وابسته است. اگر رابطه در قضایای حملی یکی از افعال ربطی (است، بود، شد، گشت و گردید) باشد، تشخیص محمول ساده است و معمولاً بعد از موضوع می‌آید، اما اگر رابطه در قضایای حملی یکی از افعال ربطی (است، بود، شد، گشت و گردید) نبود، سایر افعال باید نخست به این افعال تبدیل شوند و سپس محمول قضیه مشخص شود. به عنوان مثال در قضیه «احمد کتاب دارد» محمول قضیه «کتاب» نیست، بلکه نخست قضیه را به «احمد دارای کتاب است» تبدیل می‌کنیم و در این صورت محمول قضیه «دارای کتاب» خواهد بود. به عبارتی، برای یافتن محمول قضایای فاقد فعل ربطی، باید فعل غیرربطی را به یک صفت یا حالت تبدیل کنیم و آن را با یکی از افعال ربطی (رابط) مانند «است» ترکیب نماییم.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) قضیه «هر ب الف است» نادرست است، چون «ب» اعم است و همه ب‌ها الف نیستند.
- ۲) قضیه «بعضی الف ب نیست» نادرست است، زیرا هر الف ب است. پس حتی یک «الف» پیدا نمی‌شود که «ب» نباشد. هم‌چنین قضیه «هر ب الف است» هم نادرست است.
- ۴) این گزینه مربوط به نسبت «تباین» است نه نسبت «عموم و خصوص مطلق». قضایای کاذب این گزینه عبارت‌اند از: هیچ الف ب نیست؛ بعضی الف ب نیست؛ هیچ ب الف نیست.

دروغنامه**ارتباط نسبت‌های چهارگانه با اقسام قضایای محصوره**

- برای هر یک از نسبت‌های چهارگانه، قضایای محصوره صادق زیر را می‌توان نوشت:

♦ تساوی

هر الف ب است؛ بعضی الف ب است؛ هر ب الف است؛ بعضی ب الف است.

♦ تباین

هیچ الف ب نیست؛ بعضی الف ب نیست؛ هیچ ب الف نیست؛ بعضی ب الف نیست.

♦ عموم و خصوص مطلق

۱- الف > ب: هر الف ب است؛ بعضی الف ب است؛ بعضی ب الف است؛ بعضی ب الف نیست.

۲- الف < ب: بعضی الف ب است؛ بعضی الف ب نیست؛ هر ب الف است؛ بعضی ب الف است.

♦ عموم و خصوص من وجه

بعضی الف ب است؛ بعضی الف ب نیست؛ بعضی ب الف است؛ بعضی ب الف نیست.

♦ قضیه محصوره

- تعریف: موضوع قضیه، مفهومی کلی است. (قضیه‌ای که موضوع آن، یک مفهوم کلی باشد، «دارای مصادیق متعدد».)
- ویژگی: این قضایا دارای سور هستند. (سورپذیرند) و سور آن‌ها دامنه مصادیق موضوع آن‌ها را مشخص می‌کند.

سور کلی: مانند «هر»، «همه»، «هیچ» یا معادل آن‌ها

مثال: «هر موبایلی گران است»

سور جزئی: مانند «بعضی»، «برخی» یا معادل آن‌ها

مثال: «بعضی موبایل‌ها گران هستند»

نکته: ملاک اصلی تشخیص اقسام قضیه از جهت موضوع: نوع موضوع است. یعنی تشخیص قضیه محصوره از شخصیه فقط به کلی یا جزئی بودن موضوع بستگی دارد، نه به نوع سور. سور فقط برای تعیین کمیت درون قضایای محصوره به کار می‌رود.

نکته: جزئی و کلی بودن «سور قضیه» که مربوط به مصادیق موضوع است، با جزئی و کلی بودن «موضوع قضیه» که مربوط به مفهوم موضوع است، متفاوت است و تنها در لفظ اشتراک دارند.

نحوه تشخیص:

- اگر محمول قضیه‌ای، بر یک‌یک مصادیق موضوع قابل حمل باشد، قضیه ما محصوره خواهد بود.

مثال: «گل‌های مریم این باغ بسیار زیبا هستند»

۸۰ ۳

- برای نسبت عموم و خصوص مطلق در صورتی که «الف»، اخص و «ب»، اعم است (الف > ب)، قضایای محصوره صادق زیر را می‌توان نوشت:
- هر الف ب است؛ بعضی الف ب است؛ بعضی ب الف است؛ بعضی ب الف نیست، بنابراین گزینه (۳) همه قضایای محصوره صادق برای این نسبت را به درستی دربر دارد و هیچ قضیه کاذبی در آن نیست.